

V s e b i n a :

1. <i>Pav. Flerè</i> : Besedica o naših mladinskih knjižnicah in njih rabi	225
2. <i>J. Klemenčič</i> : K reviziji učnih načrtov	229
3. Umetnost pa ljudska šola	239
4. <i>Dr. Ivan Lah</i> : Dositej Obradovič. (Dalje.)	242
5. <i>Ante Beg</i> : Slovensko šolstvo na Koroškem v preteklem stoletju	244
6. Književno poročilo	250
7. Razgled.	
Časopisni vpogled	253
Pedagoški paberki	255
Šolske in učiteljske vesti	255
Razne vesti	256

Besedica o naših mladinskih knjižnicah in njih rabi.

Piše Pav. Flerè.

II.

Toliko o naših knjižnicah! Zdaj pridem k njih uporabi.

Smešno bi bilo, če bi vam hotel doktrinarno pripovedovati o vrednosti čitanja, ki jo poznate vsi; smešno in poniževalno. Ne vas poučevati, ampak na javni forum položiti svoje misli in svoje mlade izkušnje mislim.

Ravno prej sem rekel, da naj določajo otroci čas, kdaj vračajo knjige. Tu pa bi se mi lahko zgodilo, če bi bil popolnoma podvržen otroški volji, da mi prinese kateri vsak dan knjige vračat, in s tem bi dosegel tisto, česar ne smem doseči: da čitajo otroci prehitro. Itak se opazuje vsepovsod, da se čita preveč in zato premalo intenzivno. „Deset knjig, ki ti odgovarjajo, te napravijo kot osebnost popolnejšega, kakor tisoč, ki jih hočeš vse čitati,“ pravi Rosegger. Torej tudi tu, kaj je klic po dobrem berivu: malo in tisto tako, da ti odgovarja.

Kar odgovarja! Razvada je, da se knjige kar samo „povoha“, čita tupatam in ne celotno; no, seveda, če knjiga ne odgovarja, bo težko prisiliti do intenzivnega čitanja. Mnogo jih je pa tudi, ki imajo to razvado pri čitanju vsake knjige in jih veliko prečita; pravimo, da knjige „žre“. Odkod pa vse to pride? Otroci ne znajo rabiti knjige, ne znajo čitati, ne vžive se v knjigo; to je: v vsako knjigo. O, katera jih zanima.

Spominjam se triptihona, ki sem ga nekoč videl; kdo ga je izdelal, ne vem, tudi je to vseeno. V prvem delu sedi deklica s knjigo v naročju, a oko je obrnjeno tja nekam; za knjigo se ne briga. V drugem delu je že pri čitanju in čita z vso dušo: ličeca so ji zardela, usteca so se sama odprla; v tretjem delu leži knjiga na tleh, kakor je padla, rdeči obrazek pa je obrnjen zopet tja nekam, v srce so se naselile tiste pravljice, in sami so se zazrli tja v ono deveto deželo, polne zlata in čudežev. —

Mislím, da je bil naslov sliki „Die Macht des Lesens“, in to je izražala izvrstno.

Vprašanje pa je, kakšen dobiček je imela deklica od knjige? Vzburila se je fantazija, romala je v tuje kraje in kjer je zmanjkalo teh, je bilo zopet novih in vedno lepših: knjiga je bila okence kalejdoskopá, v katerem je tvorila dekličina fantazija slike.

Prav je to! V naši mladini živi življensko veselje v svoji čisti, neposredni, pristrčni obliki; zato jo pustimo, da se veseli, se raduje na najboljšem, kar ji moremo nuditi. Saj če je mladina vesela, sveža in ji podarimo vso svojo ljubezen in zaupanje, ostane tudi dobra za pozneje. Zato naj jo v prvi vrsti tudi knjiga razveseljuje. A eno moramo zahtevati: čitati morajo znati, razumeti morajo čitano popolnoma.

In prva pa najboljša vaja za to je: skupno čitanje v šoli, kjer se vadijo in navadijo otroci delati zapiske.

In zdaj mi dovolite, da govorim k tema točkama malo obširneje. Ob to se pač ne bom spodtikal, kdaj naj se čita v šoli skupno — rajše stavim še enkrat zahtevo po tem, da imej izvrstnejših in zlasti najizvrstnejših knjig vsaka šola po več izvodov, ki se rabijo namestu šolskih beril. Najradikalnejši eden med pedagoškimi listi je gotovo „Roland“ in ta piše: ¹ „Hočemo odpravo beril in njegovo nadomestitev z mladinsko literaturo.“ To se pravi toliko kakor: Prvo in najiminitnejše je skupno čitanje mladinskih spisov v šoli.

Kaj pa imamo proti domači lektiri? Kontrole nima nobene, ali se ne čita prehitro, s čemur se zanemarja razvoj jezikovnega čuta in temeljito razumevanje in kritičen pregled vsebine sploh razumno čitanje. Če pa tvori znanje čitanja temelj in predpogoj človeške omike, potem pa je rezultat vse šolske izobrazbe lepo čitanje, ki se ozira na oplemenitev jezikovnega čuta, na utrditev jezikovne zavednosti in na vso estetično-moralično izobrazbo človeško. So pa naši učenci res zmožni, da čitajo tako s pridom pri domači lektiri? Priznajmo, da ne! Zato je treba otroke navajati, da se odtrgajo od prvotnega naziranja, ki izhaja le iz reproduktivne fantazije, da dosežejo s časom ne le estetičen čut, ampak tudi estetičen presodek.

Pri skupni šolski lektiri je tudi izbor snovi, knjig lažji, da odgovarja namenu. Če pa je to, in čim lažja in boljša je priprava, je potem tudi uporaba čitanega pri pouku veliko bolj mnogostranska in intenzivna. Zavzeli bomo tudi otroke veliko bolj za lepo v vsebini — in to je: glavno je in ostane ne vsestranska obravnava, ampak da vnemamo srca, da vzbudimo navdušenje, zanimanje; materijelen dobiček ne izostane kot naravna posledica zanimanja.

¹ Roland 1911, str. 131.

Kako intenzivno se zahteva razredno skupno in skupno privatno čitanje, naj navedem zahteve, ki sem jih čital:¹ „Učenci se morajo vaditi v razumnem čitanju z razredno lektiro. V 4. in 5. šol. letu naj odpade. V 6. letu naj ima knjižnica štiri, največ pet del, ki pa morajo biti v tolikih eksemplarih, kolikor je število učencev. Eno do dve deli služita za razredno, ostala za privatno čitanje. V 7. in 8. šolskem letu naj se po eno delo, iu sicer v začetku šolskega leta skupno privatno čita. Na to naslanjajoče čitajo učenci tega letnika vsak mesec eno knjigo, torej v celem letu največ deset knjig.“

In še nekaj je, zaradi česar se bomo zavzemali za razredno skupno čitanje: med učiteljem in učencem se razvije neprisiljeno občevanje, ki mu dovoli marsikateri globok pogled v učenčevo individualnost.

Kot formalno prednost šolskega skupnega čitanja pred domačo lektiro imenujem še kontrolo nad pravilnim sedenjem, nad očmi; in to tudi ni malenkost!

Ne dosti manjše vrednosti kakor skupno razredno čitanje je tudi skupno privatno čitanje kot nadaljevanje prvega. V enem oziru ga še preseza: učenci mislijo in uživajo mnogo prostejše in zelo zanimiv je zato skupen pogovor o delu.

Tu pri skupnem čitanju se vadijo delati otroci skupno zapiskov. Pod zapiski se največ misli na izpiske: izpisovanje neznanih ali manj znanih izrazov; to bi imenoval formelno-koristno materijelnost. Jaz mislim pa na izvlečke iz vsebine. Pri nas ima vsak šolar za to svoj zvezek in vanj se vpisuje kratka vsebina doma čitanih knjig. Iz knjig pa, ki so se čitale v šoli, se delajo tudi pri lepših mestih obnovitve, osebe se karakterizujejo tako, da se nakratko očrta njih dejanja ter se pogovori njih etično vrednost.

Ni odveč si zapisovati vsebino; s tem se navaja k ustanovnemu in razumnemu delu; in če imamo knjižnico sortirano, uživajo otroci tudi v resnici umotvore. Seveda je mnogo šunda, kjer bi se ne izplačalo pravzaprav delati zapiskov, pa zahtevajmo kratko tudi tu, da se ne odvadijo in da s svojo oceno sami sortirajo. Z razumevanjem vsebine se navadijo tudi kritike; in če dobe vsi ta čut, smo dosegli mnogo: tako je pomagalo čitanje in uporaba knjižnice vzgojiti razumnega človeka, ki se je navadil vse premisliti in preudariti.

Takih zapiskov napravljati seveda otrok ne zna sam od sebe; tudi v to ga je treba navajati in navaditi, in tudi zato je najlepša prilika pri skupnem razrednem čitanju.

O teh zapiskih pa bi se rad iznebil misli, ki mi je v duši. Najde se lahko prevesten učitelj, ki zapazi vsak prašek in opominja ter okara za-

¹ Oesterr. Jugendschriften Rundschau I. 61.

radi njega, in tak bi vzel te zapiske recimo za zimsko večerno čtivo ali pa za kakšno deževno nedeljo, jih pregledoval z mrkim očesom ter jih popravljaj v slovniškem in pravopisnem oziru. Verujte, da bi bil tak zvezek ves rdeč in otrok bi se ga ne razveselil, pač pa bi mu ubilo rdečilo veselje do dela. Ne bodimo malenkostni korektorji — veselimo se rajše produktivnosti, dela, veselja do dela! Še na to ne gledam, kakšen red zaslužijo ti zvezki v „zunanji obliki pisemskih izdelkov“.

Prav to velja glede zapiskov iz knjig, ki so jih čitali otroci doma, in tukaj so ti še nekaka kontrola, kako pazljivo in s kakšnim zanimanjem so čitali knjigo. Mislite, da se bo otrok lahko odtrgal od tega, da ne bi povedal vsega, kar mu je na srcu? Če so mu dopadli v pravljici posebno škrti, le glejte, kako vam jih opiše; vsako malenkost na njih je opazil. — Kako si delajo zapiske, kjer je mnogo povesti? Umetniku je težko ukazati, ravno to in tako: in v tem oziru, v čuvstvovanju in čuvstvenem umevanju knjige je otrok umetnik in po tem bo delal. Taki zapiski, ki jih bo pogovarjal učitelj s posameznikom, in kadar se je čitalo skupaj, z vsemi, so neprecenljive vrednosti za vpogled v učenčevo dušo. Po njih interesiranju jih bomo spoznali.

Da ne delajo zapiskov pri pesmih, mi menda ni treba omenjati.

Še o neki izvrstni uporabi knjižnice bi rad govoril; kako jo uporabljajo učenci posredno z učiteljem. Na deški meščanski šoli v Warnsdorfu je priredil učitelj Fr. R. Willkomm večkrat popoldneve, pri katerih je naprej čital učencem, ki so hoteli priti poslušat. O teh popoldnevih pravi: „1. Naši učenci se ne dajo težko vzgojiti k pravemu poslušalcu, kakor to zahtevamo od izobraženega občinstva. 2. S tem, da je obisk prostovoljen, se da učencu neko povzdigujočo samozavest. Tu poslušajo lepo, ker hoče poslušati, ne ker mora. — 3. Pri mnogih snoveh je uvođen razgovor potreben, kvečjemu koristen. — 4. Čitanje traja največ 45 minut.“ Posebno mi dopade njegov sklep, da prihodnjo zimo ne bo le on sam čital, ampak tudi otroci, kdor se bo zglasil in za kar se bo zglasil. To bi bilo dobro poskusiti tudi pri nas zlasti, kjer nimajo otroci daleč ali jih je vsaj več blizu šole (v mestih, trgih, večjih vaseh) in meni se vse tako zdi, da bi se zelo obneslo. Če se ne motim, se je v Gradcu ponudil pretečeno zimo nekdo, ki je čital ali pripovedoval otrokom pravljice; v poročilu v „Tagespost“ je stalo, da so bili otroci navdušeni zanj — verjamem.

Na nek način se zahteva, da otroci naprej berejo, splošno prakticira pri nas: otroci čitajo doma in k temu jih silijo pametni starši. Prigodilo pa se mi je že tudi, da je prišel v šolo otrok prosit knjig D. S. M., da jih bo doma naprej bral, ker starši bojda niso zadovoljni s knjigami iz šolarske knjižnice, ker so pisane preotročje in so zvečina prekratke. Tu pa stojim na principu, da tudi knjige D. S. M. niso vse za otroke, četudi izhajajo pod knezoškofijsko patronanco in s takim dovoljenjem in da je

ta zahteva staršev popolnoma neopravičena. Ne zaradi njih, ampak zaradi otrok se izposojujejo knjige iz šolarske knjižnice, za odrasle so javno ljudske knjižnice in bralna društva. To mora imeti v takih slučajih učitelj pred očmi ter se ne sme uklanjati kapricijozni volji staršev.

Da pa ne čitajo otroci knjig, ki prihajajo v hišo po drugi poti — in koliko izgovorjenega šunda je to! — je treba od šole kontrole. Kjer je dobro razumevanje med šolo in domom, je to lahko, v to naj dela učitelj! Vsekakor mora imeti učitelj posredno z domom kontrolo nad domačim čitanjem. Izvrstni pa so tudi v tem oziru dnevniki, kamor zapisujejo otroci z zaupanjem vse, kar so delali. To je najboljša kontrola tu in povsod, če so obravnavani dnevniki z ljubeznijo.

To je vse, kar sem hotel povedati o praktični uporabi šolskih knjižnic. O veliki vrednosti knjižnic in čitanju za spisje in še marsikaj, pa smo že tako vsi prepričani; in da o tem pa še o drugih bolj znanih uporabah, vrednostih in koristih nisem govoril, mi oprostite!

K reviziji učnih načrtov.

J. Klemenčič — Sv. Trojica v Slov. Gor.

a) Iz učnega jezika.¹

Pred kratkem je na Dunaju zborovala anketa za reformo srednjega šolstva, ki bi naj to šolstvo postavila na nekako moderno podlago. Morda je ravno ta anketa dala povod, da se je v novejšem času pričelo živahno gibanje tudi na polju ljudskošolskega pouka, ki meri na to, da bi iztrgalo to šolstvo iz spon mehaniške učilnice in jo izpremenilo v plodonosno duševno delavnico, ki bi odgovarjala duhu časa in človeškega napredka: prirodopis je privedel s svojo biološko metodo življenje v šolo: zemljepis se ne zadovoljuje več s suhoparnim naštevanjem gora, voda in mest, temveč zahteva nazorno potopisno postopanje z zanimivimi potopisnimi črticami; risanje nastopa popolnoma novo pot, ki hoče družiti učitelja in učenca na umetniškem polju; šola delavnica ustvarja pogoje za vzgojno delo in praktično šolo itd. Vse se giblje in tekmuje v delu razvoja in izpopolnitve naših šol.

To tekmovanje se je do sedaj vršilo bolj v metodičnem oziru in ne toliko tudi glede snovi in njenega obsega; ker ta je — vsaj za nekatere predmete — ostro očrtana v starih normalnih učnih načrtih, ki natanko predpisujejo: do sem, in ne več, ne manj.

¹ Iz referata za uradno konferenco 1910.

Ker pa ti učni načrti datirajo iz leta 1884. so v marsičem zastareli. Treba jih je pregledati ter v duhu časa in napredka prikrojiti; kajti marsikaj je v njih odveč, ker dandanes ni več tolike važnosti, medtem ko pogrešamo mnogo snovi, ki je baš v zadnjem času postala aktualna za človeški napredek.

Današnje pregledovanje normalnih učnih načrtov tedaj nima toliko namena le črtati in krčiti, kakor bi bili danes manj omike potrebni, ne, ampak nadomestiti hočemo manj važno snov z aktualnejšo.

Stojimo tedaj pred novim delom, pred delom, ki bo velikega pomena za prihodnji razvoj naše ljudske šole. Priznanje moramo izreči naši deželni šolski oblasti, ki je k tako važnemu delu pritegnila tudi učiteljstvo in ga ne rešuje le za „zeleno mizo“.

V naslednjem hočem revidirati učni načrt v učnem jeziku.

Morda poreče kdo, da je to delo odveč, in da dosedanji učni načrti v jezikovnem oziru popolnoma zadostujejo in izpolnjujejo svojo nalogo. Temu nasproti trdim, da le malo predmetov zaostaja v toliki meri za smotrom ljudskošolskega pouka, kakor baš jezikovni pouk.

Le pogledjmo si, kaj je smoter jezikovnega pouka v naših šolah! Dr. Bezjak ga določa v „Posebnem ukoslovju“ sledeče:

1. učenca usposobiti, da zna svoje misli ustno in pismeno pravilno, jasno in spretno rabiti;
2. da zna hitro in bistro umeti, kar kdo govori ali čita, če je primerno stopnji njegove izobrazbe, ki mu jo je podelila ljudska šola;
3. da zna sam takšno tvarino čitati, ter si more tako prisvojiti najboljše preproste proizvode ljudske književnosti.

In tega smotra naša šola večinoma ne dosega. Le pogledjmo našo iz šole stopivšo mladino! Zna li ona svoje jezikovno orožje dovolj spretno sukati, to je samostojno pravilno in jasno govoriti? Zna li ona pismeno korektno in jasno napisati to, kar je doživela ali v kar jo sili vsakdanja potreba? Še pri navadnem pismu obtiči ter se splaši pred poštno položnico ali pred zadolžnico, ki mu jo starši predlože v izpolnitev! Kaj še, da bi znali izkoriščati našo književnost. In bistri vrelec govora, ki pri vstopu v šolo navadno tako živo in glasno žubori iz otroške duše, ta vrelec začne pri posečanju šole pojemati, od tedna do tedna slaboti, tako da koncu prvega šolskega leta že popolnoma usahne. To da pomisliti!

Kje tiči tukaj vzrok? Teh je več, a hočem se ozirati le na tiste, ki izvirajo iz norm. učnih načrtov.

Dosedanji normalni učni načrt prisoja na petrazrednicah učnemu jeziku po	6, 4, 5, 5, 4 ure,
čitanju in pisanju	<u>7, 7, 4, 4, 4 „</u>
skupaj	13, 11, 9, 9, 8 ur.

Ako odštejemo ure za pisanje, po 2, 2, 2, 2, 1 ur
ki razen prvega razreda nimajo z učnim jezikom _____
nobene zveze, ostane še 11, 9, 7, 7, 7 ur.
za učni jezik. Ne bilo bi jih premalo, ako bi se pravilno izrabljale. Na
nižji stopnji naj pripada govornim vajam in čitanju največje število ur.
To število naj proti višji stopnji pada in naj v obratnem razmerju ure
za druge panoge jezikovnega pouka rastejo. A sedaj se te ure med seboj
preveč enostransko uporabljajo, to je, nekatere panoge se poučujejo na
škodo drugih, važnejših.

Kakor je namreč znano, sestoji pri nas na Štajerskem učni jezik iz
tehle panog: nazorni nauk, slovnica, pravopis in spisje. Največ časa se
je potratilo s poučevanjem druge panoge, to je slovnice. Nekateri učitelji
gredo celo tako daleč, da pri učnem jeziku mislijo le na poučevanje slov-
nice, a na druge panoge popolnoma pozabijo. V teh slovniških urah pa
se goni brezpomembna, suhoparna, teoretiška slovnica, da se Bog usmili.
Dan na dan se učenci mučijo z novimi definicijami, vadijo v mehaniški
sklanji in spregi ter po več šolskih let porabijo le za določevanje be-
sednih plemen in stavkovih členov in stavkov. Dragi, s tem ne doseže
slovnica svojega namena! Vprašam vas, zna li učenec spretneje govoriti
in pravilneje pisati, ako zna povedati, kaj so samostalniki, kaj pridevniki,
kaj glagoli, ako zna samostalnike deliti v stvarna in pojmovna imena,
glasnike v jezikovce, ustnike, goltnike itd.? Skoraj enake praktične vred-
nosti je razločevanje besednih plemen in stavkovih členov. Koliko časa
se porabi za nje, a kaj imajo učenci končno od njih? V par mescih po
izstopu iz šole je vse pozabljeno! Po pravici novi reformatorji naši šoli
očitajo preenostransko izobraževanje duha, preveč književnega znanja.

Proč torej s teoretiško slovnico iz ljudske šole! Nadomestimo jo z
govornimi vajami in praktičnimi jezikovnimi vajami vzrasla nam bo ge-
neracija, ki sicer ne bo poznala slovniških definicij in „regelcev“, a znala
bo govoriti.

Tako sem prišel do vprašanja: katera snov se naj po sedanjem
normalnem učnem načrtu izpusti ali nadomesti z drugo važnejšo, ozi-
roma se naj na novo pridene. To vprašanje hočem pretresti po vsaki
panogi jezikovnega pouka posebej. Preden pa se ga lotim, moram določiti,
katere panoge naj obsega jezikovni pouk.

Kakor sem že omenil, razločujejo dosedanji normalni učni na-
črti te-le:

1. nazorni nauk;
2. slovnico;
3. pravopis s spisjem.

Prvič, n a z o r n i n a u k po svojem bistvu in smotru ne spada v je-
zikovni pouk ampak k s t v a r n e m u p o u k u a l i r e a l i j a m. On je za-

četek stvarnega pouka in ima tedaj pripravljati na prirodopis, prirodoslovje, zemljepis in zgodovino. Jezikovni pouk zajema pri njem le s n o v v svoje namene, enako kakor jo zajema pri drugih realijah, ali pa kakor jo na nižji stopnji dobiva risanje v nazornem nauku.

Drugič: p r a v o p i s se naj loči od spisja in priklopi slovnici. Po svojem smotru in bistvu sta si ti dve panogi tako sorodni, da bi se dali s pomočjo koncentracije spojiti v eno samo panogo; ker ljudskošolska slovnica je pravopis v širjem pomenu besede.

S p i s j e naj nastopi kot samostalna panoga.

Tretjič: Č i t a n j e je dosedaj obstojalo kot poseben predmet. Šteli pa bi ga boljše sem. Čitanje je gotovo eno najvažnejših sredstev v dosego jezikovnega smotra. Ono pripomore v zvezi z razpravljanjem beril do gladkega sloga, spretno govornice, do razumevanja književnega jezika in bogati učenčev besedni zaklad bolj kot kateri drugi predmet. Po vsi pravici prištevajo tedaj skoraj po vseh drugih kronovinah čitanje k učenemu jeziku. Sem ga hočemo šteti tudi mi, ker edino sem spada.

Četrtič: Kot nova panoga jezikovnega pouka naj nastopijo g o v o r n e v a j e, p r i p o v e d o v a n j e in deklamovanje. To naj bi bil važen del jezikovnega pouka, ki se je dosedaj precej zanemarjal. Pripovedovalo se je sicer tuintam katero prečitano berilo, ako je bil učitelj ravno razpoložen za to. A da bi se učenci sistematično vadili v govornici, do tega ni prišel, ker mu dosedanji učni načrti tega izrecno niso velevali. In vendar so te vaje nepopisnega pomena za jezikovno spretnost. Samostojno, lepo in gladko pripovedovanje in govorjenje sploh je merilo za učenčevo jezikovno izobrazbo. Čim lepše ti učenec samostojno pripoveduje, čim spretnjeje se zna izražati, tem bolj kaže, da ima materinščino v oblasti.

Zato pa učitelj že od prvega šolskega leta marljivo izobrazuj jezikovni čut učencev, vadi ga neprestano v nepretrgani govornici (tedaj ne preveč katehetizirati), da bo se duševno življenje otroško zrcalilo tudi v mislih, glasih materinega jezika.

Vrhutega je zmožnost spretnega govorjenja neprecenljive vrednosti za p i s m e n o i z r a ž e v a n j e, ker je temu edina in prava podlaga. Govornica je govorjeno spisje. Ničesar ne moremo napisati, kar se ni poprej v duhu ustvarilo, uredilo in pripravilo za izgovoriti. Zato začetnik vse to, kar misli napisati najprej z usti izgovarja. Prvo je tedaj znati govoriti, potem le še se lahko kaj napiše. Vsako leto zagleda beli dan nebroj knjig o spisju, metodičnih in uzorčnih, a na pogoj dobrega spisja, to je na vaje v govorjenju, pozabijo metodiki. Od tod neuspehi.

Iz teh razlogov bodi tedaj opravičeno, da postavim govorne vaje kot posebno panogo jezikovnega pouka, ker kakor se plavati priučimo le s plavanjem, tako se govoriti privadimo le z govorjenjem.

Po novem učnem načrtu bi učni jezik torej obsegal sledeče panoge:

1. čitanje in razpravljanje beril;
2. govorne vaje, pripovedovanje, deklamovanje;
3. spisje;
4. pravopis s slovnico.

Vse te panoge ne nastopajo poedino, ampak treba jih je tesno združiti v učni koncentraciji.

Sedaj pa mi je izpregovoriti o s n o v i posameznih panog. Tukaj mi bo posebno določiti, kaj treba v sedanjih normalnih učnih načrtih izpušiti, kaj dodati in v kateri vrsti naj snov nastopa. Vobče velja pravilo: Vse, kar se je do sedaj sistematiki na ljubo v ljudski šoli poučevalo in vse, kar za poznejše življenje nima nobene vrednosti, vse to naj odpade.

1. Č i t a n j e.

O snovi čitanja mi ne bode govoriti, ker snov podaja natanko odmerjeno vsaka čitanka. Pripomnim naj le, da se naj tudi učenčeva knjižnica marljivo izrablja. V najvišjem razredu se naj zraven „Čitanke“ berejo tudi drugi krašni književni proizvodi, v ugodnem slučaju tudi kakšna popularno-znanstvena knjižica, da učenci spoznajo vrednost duševne hrane, in da dobe veselje do čitanja.

Čita se naj marljivo, v nižjih razredih vsak dan, v višjih pa vsaj 3 ure na teden, ker je čitanje gotovo tolike važnosti, kakor so ročna dela, ki se poučujejo tudi po 3 tedenske ure.

2. G o v o r n e v a j e.

Snov za govorne vaje in pripovedovanje podaja življenje v šoli in doma, poučni izleti, po lastnem opazovnjju dobljeni dojmi in dožitki, posebno pa nazorni nauk, realije in čitanka. Sem spada tudi učenje na pamet in predavanje ali deklamovanje. Učenci se smejo na nižji stopnji posluževati svojega domačega dialekta. Počasi se naj pohaja k pravilni govoricí, tako da govore na koncu srednje in na višji stopnji le v književnem jeziku. Istotako naj učenci čtivo pripovedujejo v začetku z besedilom dotičnega sestavka ter naj polagoma prehajajo k samostojnemu izraževanju.

Da bo za takšne vaje v začetku dovolj časa, je treba, da se s čitanjem in pisanjem v prvem razredu nekoliko počaka. Na to dclujejo sedaj vsi metodiki elementarnega razreda. A nekateri gredo predaleč. Seifert n. pr. pravi, da se naj čitanje in pisanje na vsak način preloži v drugo šolsko leto. Za sedaj bi s tako korenito reformo med ljudstvom naleteli ne preoster odpor. Zato se zadovoljimo s tem, da preložimo čitanje in pisanje vsaj v drugo polovico prvega šolskega leta. Potem bo

prostora in časa za naše vaje dovolj in tudi novi delovni pouk bo lahko našel svoj kotiček.

H govornim vajam spadajo tudi vaje v fonetiki.

3. Spisje.

Odveč snovi tukaj ni! Le več vaj je treba. Do sedaj se je pisalo po 1 do 2 spisa na mesec. To je vendar premalo. Zato stojimo tako na slabem. Pisati je treba vsak dan; vsaj na kratko se naj napiše kakšna snov, pa na pravi, naravni podlagi, to je na podlagi ustnega izraževanja.

V novi učni načrt se naj sprejme „prosto spisje“, ki se naj od 3. šolskega leta na vseh stopnjah marljivo goji. Prvo in drugo šolsko leto naj s preventivnimi vajami pripravlja na spisje, osobito s tvorbo raznih stavkov. Polagoma se prostim spisom pridružujejo tudi drugi: povesti, opisi, primerjatve, pisma ali listi in poslovni spisi. Posebno zadnjo vrsto je treba na višji stopnji marljivo gojiti, ker je velike praktične vrednosti. Izključiti pa je vse one spise, ki potrebujejo notariatskega akta. V lepopisni uri se naj izpolnjujejo poštna in železniška golica.

Pravopis in slovnica.

V tej panogi bo treba najbolj pomesti; ne toliko, pa bi se vrglo slovnico čez šolski prag, ampak več zaraditega, da bo čas intenzivneje pečati se z drugimi panogami jezikovnega pouka. Kaj se naj v tem predmetu poučuje, pove nam Levčev „Pravopis“, ki obsega 801 paragraf, izmed katerih je le 143 pravopisnih v ožjem pomenu besede. Vsi drugi so slovniškega značaja in imajo pravopis podpirati. To slovnico bi imenoval pravopisno slovnico. Ta spada v ljudsko šolo, ker je praktične vrednosti; vse drugo je več ali manj potrata časa. Zato se naj v slovnici črta sledeče:

a) vse opredelbe ali definicije. Učenci naj le spoznajo stavke, samostalnike, pridevnike, glagole itd., ni jim jih treba definirati kaj je stavek, kaj samostalnik itd. S tem niso ničesar pridobili; b) vse nepotrebne razdelitve, ki jezikovni pravilnosti nič ne koristijo, kakor: glasnike v jezikovce, zobnike, ustnike, goltnike, sičnike, šumnike; stavke v gole, razširjene in zložene, enovitozložene, mnogozložene, v glavne in zavisne, v priredje, podredne, skrajšane, vmesne, manjkavne in skrčene (ki jih sploh ni). Zadostuje razločevati med prostim in zloženim stavkom. Opustiti moramo nadalje razdelitev samostalnikov v abstraktna in konkretna imena. Te zopet v lastna, stvarna, skupna in snovna imena (le lastna imena je treba izločiti zaradi velike pisave); glagolov v osebkove, predmetove, brezosebne, povratne, prehajalne, dovršene in nedovršene,

kakor tudi v šest glagolskih vrst; zaimke v samostalniške in pridevniške; številnike v glavne, vrstilne, ločilne, delilne (= glav. in loč.), množilne (= prid.), družilne, ponavljalne (= prislovi) in samostalne (= samost.), veznikov v priredne in podredne itd.

Sklanja in sprega se naj le v stavkih s posebnim ozirom na one sklone in osebe, ki se v ljudski govorici krivo rabijo. Mehaniška sklanja imen se naj opusti, ker sklanjamo in spregamo le zato, da bi razne sklone in osebe pravilno rabili, ne pa zato, da znamo mehaniško sklanjati in spregati. Razločevanje besednih plemen se naj za sedaj še obdrži. Vendar se naj pri teh ne gleda toliko na slovnisko, sistematiško določevanje po spolu, sklonu, številu, osebi i. t. d. kakor na njih pravilno rabo. Ni jih tedaj vedno le določevati v pravih sestavkih, ampak vaditi je treba jih pravilno rabiti, da se uri jezikovni čut.

Analiza stavkovih členov in stavkovna analiza pa je v ljudski šoli odveč, ker ni dovolj časa za njo. Potem pa je tudi za iz šole izstopivšega učenca brez pomena, se imenuje ta ali oni člen predmet ali prirastek, Peter ali Pavel, ali cipfel ali capfel. Pač pa je važno, da zna po vsaki besedi pravilno vprašati; ker to pospešuje jasnost in pravilnost govora. Zato se naj učenci marljivo vadijo v daljšanju stavkov z različnimi vprašalnici in naj tudi v čitanki povprašujejo po besedah v posameznih stavkih. Analiza pa naj nastopi le v šolah s 6 do 8 razredi, kjer imajo čas pečati se z njo.

Novi učni načrt se bo moral mnogo bolj ozirati na vaje tistih jezikovnih oblik in drugih pojavov, proti katerim navadni ljudje in tedaj tudi otroci najbolj greše (popravljanje ljudske govorice); treba bo mnogo bolj uvaževati tiste vaje, po katerih si učenci pridobivajo večji jezikovni zaklad večjo jezikovno spretnost in blažijo jezikovni čut. Sem spadajo zlasti rekcije glagolov, pridevnikov in predlogov, besedoslovje ali etimologija, sinonimika in sestavljanje besednih družin.

To bi bila načela, ki se naj po njih sestavi novi normalni učni načrt za jezikovni pouk.

T e z e :

1. Nazorni nauk se naj izloči kot panoga učnega jezika in se naj priklopi stvarnemu (realnemu) pouku.

2. Pravopis se naj loči od spisja in se spoji s slovnico v eno samo skupino.

3. Čitanje je del jezikovnega pouka.

4. Kot nova panoga se naj pridruži: govorne in fonetične vaje z deklamovanjem.

5. Vse panoge učnega jezika se naj s pomočjo učne koncentracije združijo v eno samo celoto.

6. Jezikovnemu pouku odmerjene ure se naj ne uporabljajo preveč enostransko za pouk slovnice, ampak naj stopijo ostale panoge bolj v ospredje.

7. Teoretični slovniški pouk ne spada v ljudsko šolo, ker slovnica in pravopis imata tukaj le namen podpirati pravilno govorico in pisavo.

8. Novi normalni učni načrt se naj bolj ozira na govorne vaje (pri-povedovanje) po vseh šolskih letih, na etimologijo, na prosto spisje in višje organiziranih šolah na lažje nauke Kernove teorije.

Osnutek

normalnega učnega načrta o učnem jeziku za osemrazrednico.

A. Izmera ur.

P r e d m e t		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
		šolsko leto							
Učni jezik	a) čitanje	12	6	5	4	4	3	3	3
	b) govorne vaje, spisje, pravopis s slovnico		5	4	3	3	4	4	4
	Skupaj . . .	12	11	9	7	7	7	7	7

B. Smoter učnega jezika.

Jezikovni pouk mora učenca usposobiti, da zna svoje misli ustno in pismeno pravilno, jasno in spretno rabiti; da zna hitro in bistro umeti, kar kdo govori ali čita, če je primerno stopnji njegove izobrazbe, ki mu jo podeli ljudska šola; da zna sam takšno tvarino čitati ter si tako pri-svojiti preproste proizvode ljudske književnosti; in da zna čislati in ljubiti krasoto svojega materinega jezika.

C. Sredstva.

1. Čitanje z razlaganjem beril, 2. govorne vaje, pripovedovanje in predavanje, 3. spisje, 4. pravopis s pravopisno slovnico.

Č. Razdelitev snovi na šolska leta.

1. šolsko leto.

Govorne vaje. Jezikovni čut in pravilna govorica se naj vadi na metodično urejenih govornih vajah, ki zajemajo svojo snov v vsak-danjem šolskem in domačem življenju, osobito pa v nazornem nauku. Naj se pripovedujejo kratke povesti in pogovore dojmi in dožitki iz šole,

doma in iz poučnih izletov. Jasno izgovarjanje se pospešuje s fonetičnimi vajami. Učenje na izust in prednašanje kratkih pesmic.

Pisanje in čitanje (pisalno branje). Priučiti se glasnikov in slovenske pisanice in tiskanice (začeniši v 2. polletju). Počasno, glasovno pravilno čitati po zlogih. Prepisovati in zapisovati besede in kratke stavke.

2. šolsko leto.

Čitanje. Glasovno pravilno mehaniško čitanje upoštevajoč ločila. Prehod v logiško (zmiselno) čitanje.

Govorne vaje: Kakor v prvem šolskem letu.

Pravopisne in slovniške predvaje. Tvorba in zapisovanje stavkov. „Kaj se v stavku pove“, trdilnih in nikalnih, v ednini, dvojini in množini, v sedanjem, preteklem in prihodnjem času, v povednem, vprašalnem, klicalnem, velelnem in želelnem naklonu. Temeljni pojavi o razzlogovanju, o veliki začetnici, piki, vprašaju in klicaju, Prepisovanje, lastno zapisovanje in narekovanje.

3. šolsko leto.

Čitanje. Zmiselno (logiško) čitanje.

Govorne vaje: Prejšnje vaje se nadaljujejo z večjimi zahtevami. Predavanje pesmi.

Spisje. Prosto spisje; proti koncu leta majhni listi.

Pravopis in slovnica: Samostalnik (spol, število), pridevnik (spol, število, stopnja) glagol (oseba, število, spregatev), osebni zaimек v 1. sklonu. Besedotvorje.

Pisanje lastnih imen; temeljne vaje v pisanju skupin *lj* in *nj*; razzlogovanje, ločila, prosto zapisovanje. Pogovor pogreškov pismenih nalog.

4. šolsko leto.

Čitanje. Stremiti je po zmiselnem, spretnem čitanju.

Govorne vaje: Se nadaljujejo; vaje v različnem irraževanju.

Spisje: Prosto spisje, povedni spisi, pisma.

Pravopis in pravop. slovnica: Prosti stavek; daljšanje stavka; glagol „biti“, „nisem“; spregatav v raznih naklonih; sklanjatev samostalnikov in pridevnikov v stavkih, oziraje se posebno na sklone, ki se krivo rabijo; stopnjevanje; svojilni zaimек; številnik; besedotvorba. Pravopisne vaje 3. šolskega leta se nadaljujejo in dopolnjujejo. Na novo pristopijo zlasti vaje z ozirom na etimologijo s predponami *z*, *s*, *se*, *iz*, *raz*, *u*, *v*, *vz*; ločila (vejica, dvopičje, narekovaj v prostih stavkih). Pogovor pogreškov pismenih nalog.

5. šolsko leto.

Čitanje. Spretno zmiselno čitanje.

Govorne vaje. Stvarno pripovedanje čtiva, šolskega in domačega. Slikanje lastnih dožitkov in opazovanj. Lepo predavanje pesmi in kratkih sestavkov v nevezani besedi.

Spisje. Prosto spisje, pripovedni spisi, listi, konkretni opisi.

Pravopis in pravop. slovnica. Prosti stavek; daljšanje stavkov z redkejšimi vprašalnici; sklanjatev besednih plemen, ki stoje izven pravila; nepravilno stopnjevanje pridevnikov; raba svojilnega in povratnega zaimka; kazalni, vprašalni in nedoločni zaimek; posebne glagolske oblike; predlogi; rekcija glagolov, pridevnikov in predlogov; doslovni govor; besedotvorba.

Pravopisne vaje prejšnjih let se nadaljujejo v tesnem stiku s slovniškimi vajami. Natančnejša določba o pisavi *lj, nj*. Razširitev pravila o rabi velike začetnice in razzlogovanja. Vaje o rabi ločil. Pogovor pogreškov pismenih nalog.

6. šolsko leto.

Čitanje. Spretno in izrazito čitanje prehaja v estetiško čitanje.

Govorne vaje. Kakor v 5. šol. letu; počasi se prehajaje v samostojno izraževanje.

Spisje. Prejšnjim spisom se pridružijo lahka poslovna pisma (računi, naznanila, potrdila) inaktualna snov iz realij.

Pravopis s slovnico. Razločevanje med prostim in razširjenim stavkom. Dopolnitev besednih plemen (prislov, predlog, veznik, medmet) s posebnim ozirom na govorne pogreške. Raba dovršnikov in nedovršnikov; deležniki; predpretekli čas; tvorni in trpni način glagola; rekcije; besedotvorba. Povpraševanje po besedah v stavkih. Na 6 do 8 razrednicah stavkovočlenska analiza. Pravopisne vaje se nadaljnjejo; raba *z* in *s*; enako se glaseče besede.

7. šolsko leto.

Čitanje. Estetično čitanje; sestavljanje dispozicij o čtivu; iz življenja najvažnejših domačih pesnikov in pisateljev.

Govorne vaje. Kakor poprej, s samostojnejšim izraževanjem. Krajšanje beril po dispoziciji. Estetično deklamovanje.

Spisje. Prejšnjim spisom se pridružijo drugi opravljeni spisi kakor pobotnica, zadolžnica, izpričevalo.

Pravopis in slovnica. Zloženi stavek; tvorba zloženih stavkov, *a)* s prirednimi, *b)* s podrednimi vezniki; oziralni zaimek; sklanja in raba lastnih imen; povpraševanje po besedah v stavkih in po stavkih; glasovne

menjave; besedni red v stavku, besedotvorba; besedne družine. Na 6 do 8 razrednicah stavkovna analiza.

Pravopisne vaje, ki se podajo iz pismenih nalog. Natančnejša razzlogovalna pravila. Vaje v rabi ločil.

8. šolsko leto.

Čitanje. Kakor v 7. šol. letu. Razne oblike beril (povesti, basni itd.). Zbuja se zmisel za ritmično blagoglasje in lepo izraževanje. Domači pesniki in pisatelji.

Govorne vaje. Kakor v 6. in 7. šol. letu.

Spisje. Pridružijo se prošnje, pogodbe, oporoke in izpolnitev poštnih in železniških obrazcev.

Pravopis in slovnica. Ponavljanje in dopolnjevanje predelane tvarine. Kako obrazimo tuja imena; glasovne menjave; besedne družine; besedni red v stavku; sinonimika; besedotvorba.

Pravopisne vaje po potrebi osobito v rabi ločil.

Pisava tujih imen. Kratice. Kako se rabi slovar ali besednjak.

Umetnost pa ljudska šola.

Na občnem zboru Učiteljskega društva za šolski okraj Kranj dne 2. junija l. 1910. predaval profesor Makso Pirnat.

„Mi ne živimo zaradi znanja,
ampak, da opazujemo, uživamo,
delujemo in obožujemo.“

Ruskín.

Bili so časi, ko so trdili in menili, da imajo pravico do uživanja umetnosti le boljši krogi. Plemenitaš, bogat meščan, ta dva naj krasita svoj dom z umetniškimi kipi, z dovršenimi slikami; ta dva naj se naslajata s poezijo, le njuno uho naj mami zapeljiva glasba; samo ta dva naj se urita v finem prednašanju in naj imata razum za lepe telesne oblike in kretnje. Revez, delavec in kmet, vidva pa le trpita in se trudita, da se bo boljšim stanovom dobro godilo. Za vaju ni umetnost, da bi si z njo proslavila trpko in bridko pozemsko bivanje. Saj vaju čaka sreča in veselje ter plačilo za žulje v onstranskem življenju. Tako pred časi!

Danes je prodrla in prodira druga struja. Ven z umetnostjo med ljudstvo, med delavce in kmete. Plemeniti možje, globoko naobraženi možje so povzdignili ta glas in našel je krepkega odmeva po vsem svetu.

Tako danes delujejo posamezniki in društva, da se umetnost, pa naj se že kaže v tej ali oni obliki, popularizira. Najpreprostejši človek naj je bo deležen, tudi njemu naj donša po trudih in naporih življenja potrebnega razvedrila, zaželjene zabave, čistega, da, najčistejšega veselja.

Ako pa je naše stremljenje, da napravimo umetnost dostopno za dorasle, za dozorele, ne smemo pozabiti, da moramo ugodna tla za to preskrbeti pri posameznikih že v njih mladosti. Sicer bi gradili stavbo od strehe navzdol in uspeh take stavbe je izključen. Že pri nežnih otrocih moramo začeti, pa jim poizkusiti zbuditi zanimanje in smisel za umetnost. V ljudski šoli in pozneje pa je naravnost naša sveta naloga, da učenca pri vsaki priliki, ki se nam le ponudi — in ponudi se nam večkrat — opozorimo na razne vrste umetnosti, pa jim vselej tudi pristavimo, kaka sreča in blagoslov je za človeka umetnost.

Ako ravnamo tako, ne hodimo po krivi in napačni poti. Mi le razvijamo v mladini oni naravni čut za umetnost, ki ga je vsakemu natura sama vcepila v njegovo notranjost, v njegovo dušo, temu seveda v večji, temu v manjši meri.

In v istini ima že nežna mladina mnogo nezavednega čuta, mnogo naravnega nagnenja do umetnosti. Prijatelj, ako dvomiš in neverno zmaguješ z glavo, pridruži se mi pa pohitiva lepega pomladanskega dne v preprosto kmečko vas. Pa tam opazuje veselo otroško gibanje in življenje. Skozi vas teče majhen potoček. Živahno žubori mimo hiš in hišic in mimo drugih poslopij in potem med polji in travniki do bližnjega gozda. Kakor mlad, razposajen deček je. Pri njem ima mladina svoj raj! Otroci brodijo po vodi, cepetajo, nagajivci celo zajemajo vodo v perišča pa jo poredno mečejo v tovariše. Malo jeze, malo prepira, pa zavlada zopet mir in veselje v tej mladi, živi državi. Kaj pa sedi onile deček tako zamišljen ob strani. Na vrtu je nagrebel ilavice, v potočku jo je zmočil in dela iz nje moža, seveda malo manjšega, kakor ga je pozimi postavil iz snega. No, malo neroden je ta mož iz ilovice, oči in nos so narejene celo iz kamenčkov, pa možu je le podoben in dečku se polni srce čistega veselja in sreče, ko je po njegovih mislih dogotovljen. Pa deček se naenkrat zamisli. Mladi kipar ni nič kaj zadovoljen s svojim delom. Razdere moža, naredi drugega, oči in nos so sedaj že tudi iz ilovice, in v istini je ta drugi mož veliko lepši in popolnejši kakor je bil prvi. Deček je o tem uverjen. Pa pristopijo tovariši in se z odprtimi ustmi in široko gledajočimi očmi čudijo umotvoru mladega kiparja. Kaj pa to? Naenkrat zleti del mlade družbe od potoka tja k podnim vratom in se radovedno ustavi pred njimi. Domači sinček, ki je dovršil že prvi razred, je na vrata s kredo narisal hišo z dimnikom, kakor jo je videl narisano v abecedniku. Potem popelje mlado družbo k vratam, ki vodijo v hlev. Na ta je pa narisal konja, malo nerodno sicer, a vsak spozna

konja, prav takega konja kakor je Peletov ali Molkov ali čegavsiževedi. Da, celo onemu konju je malo podoben, katerega jezdi sv. Martin v vaškem znamenju. Družba ogleduje sedaj hišo z dimnikom, sedaj konja, dela opazke, primerja, da celo popravlja in kritizira. Sredi cvetočega vrta pa sedi trop dekletc Neutrudno trgajo cvetlice, pleto vence, skačejo za metulji, naenkrat pa se spomnijo, da bi bilo dobro kaj zapeti, vsedejo se v krog in iz mladih, nedolžnih grlc se oglasi nežna pesem o pomladi, o rožicah, o Mariji. Prav tako pojo, kakor so slišale peti mater ob zibelki, ali starejše sestre ob preji ali pobožno sosesco v cerkvi. In ko se naveličajo peti — in naveliča se otrok vsake stvari kmalu — pripoveduje ena izmed deklic, ki že hodi v šolo, povestico o bolnem sošolcu. In kako verne poslušalke ima. Lahko jih je vesela. Kar pijo ji besede z ust. Zato pa tudi njej teče govornica gladko in brez spodtikljaja. Potem pa zopet pojo, zopet vijo vence, zopet love metulje, zopet se čudijo raznobarnim cvetkam in njih vonju, zopet si pripoveduje povesti. Mahoma pa prihiti vsa družba s kiparjem in s slikarjem in s pevkami in pripovedkami vred na vaško cesto. Iz gorenjega konca vasi je namreč prikorakala ponosna četa mladih vojakov z bobnom in z lesenimi sabljami in s papirnatimi čakami. Mladi četi zapoveduje Erjavčkov Francelj, tisti ki hodi v Kranju v šolo in je menda dovršil že tretji ljudskošolski razred. V Kranju je videl, menda pri cesarski slavnosti, kako so učenci peli in igrali „Mlade vojake“, pa je sedaj za silo uniformiral svoje mlade tovariše in napravil z njimi mal pohod skozi vas.

Ti šmentani fant! Kako zna ukazovati, kako gledati na red in ga vzdrževati. Ako mu bo sreča mila in če si ne izbere drugega stanu, utegne postati še imeniten vojaški poveljnik. S ceste vodi Francelj četo na bližnji pokošen vrt. Tamkaj napravi nekaj preprostih telovadnih vaj, kakor se jih je navadil v šoli, najprvo telovadi sam, potem večji dečki za njim. Pa kako se ti postavljajo ti mladiči, kako moško se drže, kako gibčno se krečejo! Telovadna produkcija je končana. Francelj postavi tovariše v red, krepak klic in mlada četa se giblje v elastični liniji v drugi konec vasi. Naši mali znanci gledajo za njo, da se izgubi za bližnjim ovinkom, potem pa gredo zopet k potoku in na vrt in se po svoje zabavajo.

Koliko razuma ima ta mlada družina za umetnost! Kje je vzela ta razum, to nagnjenje do umetnosti, to pojmovanje lepote umetnosti! Po naravi sami ima ta razum, to nagnjenje, to veselje. Ti pa, vzgojitelj, pojdi ter neti in goji in razvijaj naprej, kar nosi otrok v zlati svoji mladi duši, hočem reči: budi pri vsaki priliki med mladino veselje do vsaktere umetnosti, širi med njo razumevanje umetnosti in sreče, ki jo ona donša človeškemu rodu.

(Dalje prih.)

Dositej Obradovič, srbski prosvetitelj in učitelj (1739—1811).

Dr. Ivan Lah.

(Konec.)

Sreča družbe.

Blagostanje družbe obstoji na preprosti podlagi, da vsakdo izpolni svojo dolžnost in kolikor več kdo od družbe dobiva in uživa, toliko večje in važnejše so njegove dolžnosti. (Prim. solidarnost naše dobe. Bourgois i. dr.)

Pohvala.

Ne iščimo pohvale preje, nego smo jo zaslužili, in tudi če smo jo zaslužili, je ne iščimo; sama pride, ako smo jo zaslužili. Kdor jo išče, od tega beži.

O samostanih.

Dositej je zelo spoštoval cesarja Jožefa II. in je bil povsem jožefinec.

Ali bi ne bilo mnogo koristnejše in boljše za pravoslavje in za narod, da se vsi samostani izpremene v šole in učilišča in da se iz njegovih dohodkov vzgajajo in uče sirote, in ona narodna deca, ki name ravajo, da s časom postanejo svečeniki ali učitelji.

O sebi.

Nazadnje in naposled: Karkoli sem govoril in napisal, sem govoril in pisal iz prave ljubezni do dobrote, do človeštva in svojih rodnih. „V bistvu človeškem je neko hrepenenje, neka tajna in skrita naklonjenost k ljubezni do drugih, ki se — ako se ne izprazni na enega ali na malo število naravno razliva na mnoge,“ pravi slavni in v znanosti veliki Anglež Bakon Verulamski.

Svet srbskemu narodu.

Slavna slovenosrbska nacija v Srbiji, Bosni, Dalmaciji s Hercegovino, ko boš prosvetila svoj um z vedo, in boš s prosveto združila dobroto, ne bo na svetu bolj izbranega naroda od tebe. Dobrota ti je prirojena: poštenje, slava, velikodušnost, odločnost, to so tvoje podedovane dobre lastnosti. To so dragoceni diamanti, ki je treba, da jih roka modrosti očisti, ogladi in osvetli.

Razposajenih in razbrzdanih navad na noben način in od nobenega naroda med se ne sprejmi. Samo in edino božansko blagorodnost, t. j. dobrota s prosvetljenim umom. Jaz vem, da kjer je barbarska vlada, tam ni mesta niti učenju niti prosveti niti pravi dobroti. Zato naj se te dobre

stvari uvajajo, kjer neumnost ne vlada; a kjer vlada sedaj, ne bo na ve-
komaj vladala.

Svoboda misli.

Kaj si morem misliti o človeku, ki mi pravi: tebi ni dovoljeno mi-
sliti in presojeti, ali: ako misliš in presojaš, ne drzni se drugače misliti,
kakor so ti ali oni mislili.

Ako ti cel svet pravi, da si slep, ti, če imaš oči in vidiš čisto, ne
veruj celemu svetu. Ako ti cel svet trdi, da dva in dva niso štiri, ne
veruj, ker je to proti izkušnji.

V Dositejevi filozofiji so elementi racionalizma in empirizma. Pravo
in resnično je, kar je razumno in kar uči izkušnja.

„To je krasna modrost! Prirodni razum združen s čisto ljubeznijo do
resnice in pravice.“

Namen dela.

Ne jaz, ampak korist bližnjega mojega je prvi in začetni namen
te knjige.

* * *

Na Obradoviča, kot *misleca*, so vplivali vsi veliki misleci njegove
dobe. Poznal je njih dela. V šolskih in pedagoških vpra-
šanjih pa je vplival nanj Flebiger, ki ga je poklicala na Dunaj
cesarica Marija Terezija prav ob istem času, ko je prišel Obradovič prvič
na Dunaj.

Reforma avstrijske šole je v Dositeju zbudnila željo, da na enak
način reformira srbsko narodno šolstvo.

Dositej je prekinil pri pravoslavnih Srbih zastarelo in jalovo bal-
kansko-bizantinsko tradicijo in je pripeljal Srbe k napredni in plodni
zapadni kulturi.

Dositej je vedel, da starejši, ki so odrasli v starih tradicijah, ne
bodo sprejeli njegovih novih idej. On zahteva le, da spoznajo in pripo-
znajo napredek in da dajo svojo deco v novem duhu vzgojiti in da na
njih popravijo svoje nedostatke.

Obradovič je bil eden največjih jugoslovanskih duhov, največji pro-
svetitelj in učitelj svojega naroda. Po svojem življenju in usodi ima več
podobnega z našim Trubarjem, po času pa spada v eno dobo z Vod-
nikom. Prosvitljeni duh, ki je želel svojemu narodu prosvete. Kar se ni
moglo izpolniti takoj, morali bodo dovršiti pozni rodovi.

Obradovič je kakor prvi pomladanski odmev mlade življenske sile,
ki se je po stoletjih zganila v notranjih podjarmljenih balkanskih de-
želah. Obradovič je prvi glasnik onih idej, v katerih se je začelo po proti-
reformaciji novo mlado življenje vseh evropskih narodov samo v tem

in istem duhu se je moglo in moralo začeti novo življenje tudi na Balkanu.

Obradovič je kakor Prometej, ki je iz nebes prinesel ogenj bednim zemljanom. Nemiren mlad duh iz preprostega naroda, ki hodi in išče po domači zemlji, zapusti ozka tla temne domovine, pride v kulturni zapadni svet, zbira najdragocenejše zaklade tega sveta in jih v preprostem narodnem jeziku podaja svojemu narodu. Od preprostega kmečkega dečka so povspne s čudovito voljo in močjo preko vseh ovir časa in razmer do učitelja svojega naroda, postane minister prosvete v mladi narodni državi in mu ustanovi najvišje učilišče. Njegov veliki duh se je dvignil nad Balkanom, pregledal ga je s sokoljimi očmi in je videl njegovo preteklost in bodočnost. Njegova ljubezen se je razlila čez vse in je hotela združevati vse. Zvezal je domovino s kulturnim svetom in ji je po poti prosvete in vzgoje kazal pot novega kulturnega življenja.

Slovensko šolstvo na Koroškem v preteklem stoletju.

Po raznih virih sestavil Ante Beg.

III. Rudmaševa doba 1851—1858.

Veliko upanje slovenskemu šolstvu na Koroškem je zasijalo z letom 1850, ko je bil imenovan za šolskega svetovalca navdušen rodoljub Simon Rudmaš.¹⁾ Udeleževal se je povsod političnega gibanja. V Trstu je bil podpredsednik „Slavjanskega društva“. Vse svoje moči pa je razvil za slovensko šolstvo na Koroškem, žal, da je umrl že po 7 letih (1858).

Takoj ob prihodu na Koroško je izdal v „Slov. Bčeli“ oklic: „Učiteljem ljudskih šol na Koroškem!“ V tem oklicu naznanja, da je določil 400 gld., ki se razdele med tiste učitelje, ki najuspešneje učijo materni jezik, nadalje med dijake celovške gimnazije in ondotnega učiteljišča, ki do konca šolskega leta napišejo najlepše sestavke v slovenskem jeziku. Nadalje je obdaril s slovenskimi knjigami za slovenščino najvnetejše uč-

¹⁾ Simon Rudmaš je bil rojen l. 1795. v Št. Vidu pod Juno, absolviral je modroslovje, nakar se je posvetil duhovništvu. Po kratkem kaplanovanju je prišel za voditelja glavne šole v Celje (1829), leta 1837 za vodjo normalke v Trst, leta 1850. pa za šolskega svetovalca in nadzornika ljudskih šol na Koroško. Spisal je kratek navod v številoslovje in več razprav v „Slov. Bčeli“ in „Drobtinicah“ o praktičnem pouku računstva v ljudskih šolah.

telje, ki so bili Sommer v Borovljah, Wigele v Stebnu, Katnik v Ločah, Venko v Kapli, Hofbauer v Dobrli vasi, Pečnik v Tinjah in Uranič v Grabštanju. (Vse te šole imajo danes zagrizeno nemško učiteljstvo.) Rudmaševo nagrado je dobil tudi učitelj Terček v Žitari vasi.

Blagoslov Rudmaševega delovanja se je začel takoj kazati. Pri njegovem prihodu je imelo na Koroškem šole 174 nemških, 58 slovenskih in 9 mešanih župnij, brez šole je bilo 60 slovenskih in 43 nemških župnij. Seveda so tudi slovenske župnije imele večinoma le nemške šole. Rudmaš je takoj prvo leto določil pouk, in sicer za 207 šol nemški, za 17 slovenski in za 50 slovensko-nemški. Toda že 2 leti pozneje je bilo 68 slovenskih, 50 slovensko-nemških in le 203 nemške šole.

Rudmaš je obiskal takoj prvo leto skoraj vse koroške šole ter navduševal v slovenskih krajih za slovenščino. V slovenskih krajih je govoril le slovensko, tako da so govorili kmetje: „To so vsaj enbart gospod, ki se našega jezika ne sramujejo.“ Njegov zgled je navdušil rodoljube, posebno duhovnike, tako je ustanovil na Jezerškem kaplan Selič šolo s slovenskim poukom v župnišču (to je edina šola na Koroškem, ki je ohranila slovenski pouk), v Stebnu v Ziljski dolini je kaplan Radičnik prostovoljno poučeval slovenščino v šoli. Uršulinke v Celovcu so začele tudi Nemke poučevati slovensko. Za slovenščino se je oglasilo 20 učenk.

Tudi v Kanalski dolini se je začelo buditi zanimanje za slovenščino v šolah. V Žabnicah sta se najbolj trudila gg. Škrbina in Ožgan, a celo v nemškem Rablju je učitelj Zofran učil otroke slovenskih staršev slovensko čitati in pisati. Rudmaš je tudi skrbel, da so se povsod ustanovljale šolarske knjižnice ter si naročale slovenske knjige, tako Št. Jurij in Št. Pavel v Ziljski dolini, Št. Martin nad Dolico, Št. Jakob in Podgorje v Rožu itd.

Največjega pomena za povzdigo šolstva in izobrazbe učiteljstva so bili okrajni učiteljski shodi, ki jih je upeljal Rudmaš. Prvi tak shod pod njegovim vodstvom je bil 13. avgusta 1851 v Dobrli vasi. Prisotni so bili vsi učitelji celega okraja. Šolski ogleda in župnik v Železni Kapli Bergmann je naročil učiteljem izdelati pismeni referat: „Ali bodemo v slovenskih krajih na Koroškem zanaprej slovensko ali nemško ali oba jezika v šoli učili?“ Najzgodnejši spis je bil domačega nadučitelja Hofbauerja. Njegov referat je izišel pozneje v „Slov. Bčeli“. Hofbauer pravi, da poučuje že 25 let v obeh jezikih v šoli. Vendar je treba poučevati le v materinem jeziku, ker tako zahteva ministrstvo in ker je materni jezik dragoceno blago. „Jezik narodni je najdražje blago vsakega naroda, najmočnejše sredstvo ohraniti narodno samostalnost, najčistejši izraz narodnega duha, živi spomenik narodnih dejanj. Narod, ki ne spoštuje svojega jezika, sramoti samega sebe; narod, ki si vzame

jezik tujega naroda, kuje si sam okove težkega robstva. Svoj nepopolni in neizobraženi jezik žrtvovati tujemu, izobraženemu jeziku, se pravi izdati svetinje časti svoje domovine; koliko grše pa je še, tuji jezik bolj ceniti, kakor lastni, narodni, čistejši, krepkejši. Učimo torej slovenske otroke slovenski jezik razumevati, v njem gladko brati in pisati. Zastran nemškega jezika bode pa za naše šole zadosti, če ga le govoriti vadimo. Slovenski jezik nam je mati s svojim mlekom vlivala. Vedite, da je tudi zemlja, na kateri naše cerkve stoje, slovenska, da na naših pokopališčih počivajo kosti slovenskih naših bratov, vedite, da je tudi zemlja, na kateri je naša šola zidana, slovenska, da so otroci, da smo mi učitelji Slovenci. Zato je jasno kakor solnce, da se morajo naši otroci prva leta le v slovenskem jeziku učiti. Saj se tudi pri vseh drugih narodih uči v ljudski šoli le v materinem jeziku“. — Poročilo je bilo sprejeto z velikim odobravanjem. Iz vsega se vidi, da je bil Hofbauer izredno izobražen, politično verziran in v slovenščini za takratno dobo nenavadno dobro podkovan. Kaj pravijo k njegovim zdravim narodnim načelom sedanje šolske oblasti na Koroškem? Kaj žele njegovi nasledniki? Kje je učitelj, ki bi se upal predložiti uradni konferenci tak „panslavistični“ program? Niti na Kranjskem bi ne ušel kazni.

Tudi na srednjih šolah si je začela slovenščina pridobivati precej pravic. Leta 1851. je bil Janežič poklican v neki tečaj na Dunaj. Slovenski pouk na gimnaziji sta prevzela bogoslovca Farčnik in Zumper. Slovenski pouk je obiskovalo 150 dijakov, in sicer 95 Slovencev in 55 Nemcev. Pri izpitu je dobilo 12 dijakov Rudmaševe nagrade za slovenske spise, ki so jih izdelali tudi v cirilici. Na učiteljišču je obiskovalo slovenščino 8 dijakov.

Bogoslovci 4. letnika so se tega leta preselili iz Celovca v Št. Andraž v Labodski dolini, kjer je korar Rozman začel takoj predavati katehetiko in pedagogiko v „književno-ilirskem narečju“, a duhovno stilistiko, spovedništvo in homilitiko je učil v čisti slovenščini sam škof A. M. Slomšek.

Pa ne samo v šolah, tudi v javnem življenju se je začelo splošno zanimanje za slovenščino ter se je budila narodna zavest. Pri nekaterih sodiščih, tako v Pliberku in Železni Kapli so vse zapisnike s slovenskimi strankami pisali slovensko. Med uradniki je bilo sploh lepo zanimanje za slovenski jezik. Slovenski sodni uradniki so bili nastavljeni v Celovcu, Beljaku, Pliberku, Trbižu, Velikovcu in Železni Kapli. Samo v Celovcu se je nad 20 uradnikov učilo slovensko pri Janežiču. Tudi v Beljaku so se 3 sodni uradniki učili slovensko, med njimi sodni svetnik Fresacher. (Danes je na celem Koroškem le 1 slovenski sodnik, a še ta gre kmalu v pokoj. Slovenščini je v sodne dvorane pot zaprta.) — V razpisu notarskih služb v Celovcu, Bo-

rovljah, Pliberku in Železni Kapli je ministrstvo zahtevalo popolno znanje slovenščine. — Občinske table v celovški okolici, tako v Št. Jakobu, Dobu, Limarji vasi so dobile na prvem mestu slovenske napise. — Nekateri duhovniki rožeške dekanije so začeli krstne liste, oklice itd. pisati le slovensko. Prvi je bil dekan Rebernik.

V. Gospi Sveti, kjer je danes vse nemško, je razpisala občina službo učitelja z izrečno zahtevo, da mora znati slovensko, ker le v tem slučaju dobi stanarino.

Škof Slomšek je to poletje obiskal Ziljsko dolino. V Čačah so ga pozdravili s slovensko trobojnico s stolpa in zbor je zapel le slovenske pesmi v pozdrav.

Koncem šolskega leta so pri šolskem izpitu v Borovljah učenci tako gladko brali slovensko, da je sam okrajni sodnik pl. Steinberg izjavil, da ne najde razločila med to ljudsko in mestno glavno šolo v Celovcu ter pristavil, da se je pokazalo, da se morejo otroci le v svojem materinem jeziku prav razviti in izobraziti. Med šolarskimi spisi so bili tudi taki v cirilici. Slovenščina je imela sicer med tržani hudih nasprotnikov, vendar se je poučevalo v šoli slovensko na podlagi Majarjeve slovnice ter so otroci v šoli in cerkvi peli le slovensko.

Ministrstvo je ukazalo, da se morajo na celovški gimnaziji vsi rojeni Slovenci učiti slovenščine kot obvezni predmet.

V Kanalski dolini se je širilo čimdaljebolj zanimanje za slovenščino. V Ovčji vasi je župnik Majhar učil slovenščino in cerkveno petje v šoli. Tudi učitelj Kovač v Lipalji vasi se je hvalevredno trudil za slovenski pouk in slovensko petje.

V začetku šolskega leta 1851/52. se je vpisalo v celovško gimnazijo 250 učencev, od teh le $\frac{1}{3}$ Slovencev, tako da toži Einspieler v „Slov. Bčeli“: „Od leta do leta se manjša število naših dijakov.“ Vendar je bilo za slovenščino lepo zanimanje. Slovenski jezik in slovstvo se je učilo celih 8 ur, ilirščina pa 2 uri na teden. Hudo je le bilo, ker za slovenščino ni bilo pripravne slovnice ne slovstvene zgodovine. Višjegimnazijci so izdajali pisan vadbeni časopis „Slavijo“, nižjegimnazijci pa „Daničico“. Dijaška knjižnica je štela 249 knjig v vseh slovanskih jezikih.

Dne 25. oktobra 1851 je izdalo ministrstvo važno odredbo glede ko-roških ljudskih šol. Odredba naroča: Materni jezik se mora sicer skozi in skozi pri celem pouku vzeti za podlago, tudi se mora pri prvem poučevanju v branju toliko časa rabiti, da premagajo otroci začetne težkoče. Ravnotako se mora obdržati materni jezik pri tistih predmetih, katerih namen ni samo um in pamet bistriti, temuč tudi srce blažiti, t. j. pri krščanskem nauku. Toda že ob začetku drugega šolskega leta naj se začne gojiti tudi drugi deželni jezik. Sploh se je treba ozirati na zahteve slovenskih občin, da se otroci v šoli nem-

ščine uče. Ako slovenski starši zahtevajo za svoje otroke nemški pouk, se mora tako željo izpolniti. Sicer pa se pouk v slovenščini ne sme nikjer urediti brez privoljenja škofijskega ordinarijata.“ — Ta odlok je bil začetek in temelj sedanjim nesrečnim utrakvističnim šolam. Škofijski ordinarijat ga je izvrševal tako, da je bilo nemškemu birokratizmu prav.

Dne 20. novembra je bil učiteljski shod za pliberški okraj. Shod je sklenil, da se mora v šolah v Guštajnu, Pliberku in Prevavljih poučevati slovensko in nemško, v Črni večinoma, v Šmihelju in Libeličah pa popolnoma slovensko. (Danes je v Libeličah trd Nемеc za nadučitelja, a tudi v Pliberku, Guštanju in Prevavljih se ne sliši slovenske besede v šoli). Obenem je shod sklenil, naj se zaradi pomanjkanja šol in učiteljev navajajo nadarjeni učenci poučevati doma tiste, ki nimajo prilike hoditi v šolo. V ta namen naj se po cerkvah in hišah pobirajo prispevki za knjige. Vsi učitelji so se takoj zavezali, plačevati za šolske knjižnice po 30 krajcarjev v srebru na leto.

V Spod. Dravogradu je učitelj Senker iz svojih sredstev kupal učencem slovenske knjige, „da zanemarjeni materni jezik oživi“. (Danes je ta šola popolnoma nemška.)

V Velikovcu je kaplan Hofmayer ustanovil slovensko šolo, ki jo je obiskovalo 60 učencev.

Leta 1851. je imela Koroška za 320.000 prebivalcev 274 šol, Kranjska pa za 500.000 prebivalcev le 105 šol.

Leta 1852. se je tudi v celovski in beljaški realki upeljala slovenščina za vse rojene Slovence. V Celovcu je obiskovalo slovenski pouk 24 Slovencev in 76 Nemcev, dasi je bilo na zavodu 54 Slovencev; v Beljaku pa 3 Slovenci in 21 Nemcev. V Beljaku se je pridružilo pouku še 6 nemških dečkov ljudskih šol. Pouk je prevzel prostovoljno učitelj Bichler. Tudi na nemških mestnih šolah v Celovcu so začeli poučevati slovenščino učitelji Laznik, Hribernik in Filaj.

V Trušnjah so ustanovili šolo s slovenskim in nemškim poukom. Poučeval je učitelj Tevž.

„Šolski Prijatelj“ je pohvalil učitelja Belčnika v Kotmari vasi. Pohvalil ga je celo ministrski list, a vkljub temu je imel Belčnik le 93 gl d letne plače. Slabe plače so bile vzrok, da se je začelo pojavljati pomanjkanje učiteljev. Tako so bile do tedaj zgledne šole v Borovljah, Ločah, Tinjah in Žitari vasi brez učitelja.

V Žabnicah se je zavzel za slovensko šolo dekan Kutnik.

Kaplan Selič, ki je bil premeščen iz Jezerskega v Grebinjski Klošter, je v novem kraju takoj ustanovil slovensko šolo, ki jo je obiskovalo 80 učencev. (Danes ta župnija nima svoje šole ter morajo slovenski otroci cele okolice obiskovati popolnoma nemško šolo v trgu Grebinju.

Dasi je bila občina do lani v slovenskih rokah — župan dež. posl. Ellersdorfer — ni se ničesar storilo, da bi se odpomoglo tej krivici).

Šola v B o r o v l j a h je vendar dobila učitelja v osebi Jan. Cetla, ki je bil sicer tih, toda iskren Slovenec, ki je dobro priporočal in širil slovenske knjige. Ta šola je izdala koncem šolskega leta prvo slovensko tiskano šolsko poročilo.

Učitelj Bichler je napravil s svojimi slovenskimi učenci izlet na Ziljo, kjer jih je pogostil slavni prvoboritelj župnik Lovro Serajnik. Učenci so pepevali narodne slovenske pesmi.

V G o r j a h je župan Milonig celo leto nagajal župniku Matiju Majarju, ter mu ni pustil priti v šolo, češ, krščanski nauk spada v cerkev, ne v šolo. Župan se je končno moral vdati, toda dosegel je, da se je v šoli razun krščanskega nauka moralo vse poučevati le nemško.

Dne 19. septembra 1852. je bil prvi shod slovenskih učiteljev celovške dekanije. Prišlo je vseh sedem učiteljev. (Danes ni nobenega Slovence med ondotnim učiteljstvom.

Na učiteljskem shodu za Rož v K a p l i so reševali učitelji samo-slovenske referate Rudmaša.

V tem letu se je zgodilo veliko čudo. V nemškem V o l š e r k u je kaplan S e v n i k ustanovil slovensko šolo, ki jo je obiskovalo 80 učencev. (Danes v Volšperku ni Slovencev.)

Leta 1853. je bilo na Koroškem 271 ljudskih šol in sicer 203 nemške, 68 slovenskih in 50 nemško-slovenskih. Razuntega je bilo še 248 nedeljskih in 5 obrtnih šol.

V K a p l i v Rožu je učitelj K a t n i k učil vse predmete slovensko ter bi bil zato imenovan za zglednega učitelja.

V V e t r i n j u pri Celovcu je učitelj Bichler poučeval Nemce nemško, Slovence pa slovensko v vseh predmetih.

V B e k š t a n j u so učenci pri izpitu peli le slovensko.

Na nemških šolah v Celovcu so poučevali slovenščino učitelji Filaj, L a z n i k, S o m m e r, in učiteljščnik Errath. Pri izpitu so učenci peli tudi slovenske pesmi.

Leta 1854. je bilo v B e l j a k u pri izpitu v slovenski šoli 50 učencev, od teh polovica Nemcev. Učenci III. razreda so zapeli domorodne pesmi. Slovenščino so poučevali učitelji Bichler, Ehrlich in V a l e n t i n i č.

Na celovški gimnaziji je bilo 165 Nemcev in 59 Slovencev. Slovenščina se je učila v 5 razredih 10 ur na teden. Na realki je bilo 144 Nemcev in 36 Slovencev. Slovenščina se je učila v treh razredih po tri ure na teden.

Dne 26. oktobra je bil zopet shod učiteljev celovške dekanije. Slovensko so razpravljali učitelji Š n a b l iz Č a j n č, Bichler iz V e -

trinja, Černut iz Bholice in Otovic iz Škofič. (Danes so razun zadnjega kraja povsod popolnoma nemške šole z nemškim učiteljstvom.)

Leta 1855. je bilo na celovški gimnaziji 174 Nemcev in 63 Slovencev. Sloveoščino je učil Janežič v petih razredih, v V. razredu zgodovino slovenskega slovstva in staroslovensko oblikoslovje po Miklošiču. Na realki, ki je imela 4 razrede, je bilo 168 Nemcev in 49 Slovencev. Slovenščino je obiskavalo 140 učencev. V letopisu je bilo zapovedano, da si morajo vsi učenci slovenske narodnosti preskrbeti geometrijo s slovensko terminologijo.

Leta 1856. je izišel ministrski ukaz, ki je postavil temelj germanizaciji v koroških šolah. Ukaz pravi, da je ministrstvo odobrilo, da se mora v tistih slovenskih krajih in šolah, kjer izražajo prebivalci vsled razmer in potreb željo, naj se njihovi otroci uče tudi drugi deželni jezik, te želje upoštevati ter je učitelje vzpodbujati, da obračajo pouku nemščine posebno pozornost.

Ta ukaz je zadal smrtni udarec vsem plemenitim težnjam Rudmaša. Ukaz sta takoj ukazala izvršiti deželna vlada in knezoškofijski ordinarijat. Zato je za nekaj let prenehalo vsako gibanje za slovensko šolstvo.

Leta 1857. je obiskalo v Beljaku slovenski pouk 75 učencev, med temi 44 Slovencev in 31 Nemcev. Razun že imenovanih učiteljev je poučeval tudi peravski kaplan Ferčnik. Za slovenščino je bil zelo vnet tudi učitelj Zejnik, rodom Moravan.

Dne 9. oktobra je bil v v Domačalah učiteljski shod za rožeški okraj. Pred odhodom so učitelji in duhovniki zapeli Rudmašu več narodnih pesmi.

(Dalje.)

Književno poročilo.

Književno delovanje „Pedagoškega društva“ v petindvajsetih letih svojega obstanka.¹ V dobi (l. 1886.), ko se je rodilo „Pedagoško društvo“, je bilo naše pedagoško slovstvo še jako malo razvito. Zato so imeli delavci v novoustanovljenem društvu posla dovolj. Sledeči odstavek naj v kratkih potezih očrtajo društveno književno delovanje.

„Pedagoški letnik“ je bil zbornik, ki so priobčevali v njem mnogi tovariši najrazličnejše sestavke, razprave in predavanja. Že prvi letnik ima jako zanimivo in raznovrstno vsebino. Na prvem mestu je

¹ Iz knjižice: Ob 25letnici Pedagoškega društva v Krškem. Uredil Drag. Humek. Izdalo in založilo Pedag. društvo v Krškem l. 1911. Knjižica obsega 70 strani z vsebino: I. A Sovre: Tolstoj. II Petindvajset let. III. Društveno delo na zborovanjih. IV. Književno delovanje. V. Životopisi društvenih predsednikov s slikami.

Gabrškovo „Občno vzgojeslovje“. Temu sledi razprava Žalskega (Jamška): „O vzrokih posirovelosti šoli odrasle mladine“; nato opisuje Ravnikar slovenska pedagoga Komenskega in Slomška. Brezovnik prinaša „Učne slike iz somatologije“, Bezlaj pa nadaljuje svoj „Pouk o črtežih“, ki ga je pričel s posebno knjižico. V Gabrškovem društvenem poročilu je natisnjeno Lundrovo predavanje: „Vplivanje učiteljevo na kmetijsko gospodarstvo“, Abramova razprava: „Kako pospešuj učitelj sadjerejo“ in Gantarjev referat: „O domačih nalogah na kmetih“.

Drugi letnik ima Gabrškov „Občno ukoslovje“. Med sestavki so: Ravnikarjeva „Zgodovina slovenskega ljudskega šolstva“, Bezlajeva spisa: „O šolskih stavbah“ in „Navod za risanje strojev“ ter Brezovnikov članek: „Namen, ureditev in uporaba šolarskih knjižnic“. Lapajne priobčuje v tem letniku dva krajša spisa: „Pogled na pedagoško polje“ in „O učilih“. Brezovnik objavlja še poročilo: „Šolstvo na Štajerskem v l. 1886/7, Gabršek pa običajno društveno poročilo.

Tretji letnik pričinja Gabršek z „Izkustvenim dušeslovjem“, za tem pa sledi Ravnikarjev spis: „Nekaj odlomkov iz Jana Amosa Komenskega didaktike“. Bezlaj priobčuje: „V šolski delarni“, Žalski pa „Spomine na Dunaj“. Lapajne nadaljuje poročilo: „Pogled na pedagoško polje“. Že v drugem letniku je bilo kratko poročilo o novoustanovljeni stalni učilski razstavi. Tretji letnik pa prinaša natančen zaznamek vseh knjig in učil, ki so jih izložili posamezniki ali tvrdke. Zadnji odstavek razpravlja o društvenem delovanju.

Četrty letnik ima zopet daljše Gabrškov delo: „Jezikovni pouk v ljudski šoli“. Drugo mesto zavzema Bezlajev: „Navod k početnemu risanju in oblikoslovju“. Spis: „V šolski delarni“, ki ga je v prejšnjem letniku pričel Bezlaj, nadaljuje tu Žumer, Bezlaj pa opisuje risarsko razstavo v Nürnbergu, katero si je bil ogledal. Dalje priobčuje spis sestavljen po zdravniških virih: „Vpliv hrane in narode na človeško zdravje“, Lapajne nadaljuje: „Pogled na pedagoško polje“, Gabršek pa poročilo o šol. razstavi in zaključuje letnik z društvenimi poročili.

Peti letnik je zadnji, ki ga je uredil Gabršek in se pričinja s spisom: „Šola v igri“, ki mu sledi razprava: „Kako pregnati lenobo iz šol“, oboje je poslovenil po Komenskem in dodal svoj uvod. Lapajne objavlja životopis: „Simon Rudmaš, koroški šolnik“, Bezlaj podaja prevod „Enostavni predmeti iz stavbarstva in strojstva“ (češko in nemško spisal Hesky). Isti pisatelj priobčuje tudi zanimivo razpravo „Kotomerstvo“¹ in nadaljuje svoje poročilo o razstavi v Nürnbergu. Temu spisu sledi Lapajnetov „Pogled na pedagoško polje“ in „Statistični pregled ljudskega šolstva v Avstriji“, ki ga je sestavila tovarišica Michelova, poročilo o učilski razstavi in društveno poročilo.

Šesti letnik prinaša vrsto manjših sestavkov. Lapajne in Matko podajata življenjepisa Fr. Jamška (Žalskega), Ravnikar poroča o važnejših spisih Komenskega, Bezlaj razpravlja „Situacijski črteži in risanje zemljevidov“. Dr. Romih pojasnjuje „Dopisovanje v meničnih zadevah“. Dalje je tu Bezlajev spis „Pogled v kemijo in alkimijo“ in Rupnikovo „Lepo-

¹ To razpravo je Bezlaj objavil tudi v dunajskem strokovnem listu „Österreichischer Zeichenlehrer“ pod naslovom „Eine neue Bogen- und Winkelteilung“, o kateri se je profesor Maschek v Opavi pismeno izjavil: „Diese Anwendung der Linienteilung auf die Bogenteilung ist vortrefflich.“

pisje v ljudski šoli“. Rosman osvetljuje vprašanje; „So li deška ročna dela potrebna ali ne“ in opisuje svojo novo šolsko klop in tablo. Ivanc ima sestavek: „Kolegijalnost“, Lapajne pa „Pogled na pedagoško polje“ in zgodovinsko črtico „O hrvaškem šolstvu“. Na koncu je Bezlajjevo poročilo o društvenem delovanju.

Sedmi (zadnji) letnik je izšel leta 1898. v spomin in proslavo petdesetletnega vladanja našega cesarja. Na čelu je Ravnikarjev slavnostni spis: „Naš cesar Franc Jožef I.“ s cesarjevo podobo v barvotisku. Temu spisu sledi Humekov sestavek: „Obravnava beril“, za tem pa Bezlajev spis: „Odlični hrvaški in srbski pedagogi“. Prof. Jerovšek priobčuje po Prangu poslovenjeno navodilo: „O vporabi modelov pri risanju“. Temu sledi Lapajnetov „Pogled na pedagoško polje do leta 1897.“ Bezlaj ima v tem letniku še: „Donesek k strokovni terminologiji“ in društveno poročilo.

* * *

Razen letnikov je izdalo in založilo „Pedagoško društvo“ še vrsto posebnih del, ki so deloma ponatisi iz letnikov, deloma pa novi proizvodi. Ponatisi iz letnikov so: „Občno vzgojeslovje“, „Občno ukoslovje“, „Izkustveno dušeslovje“, „Jezikovni pouk“, „Pouk o črtežih“ in „Navod k početnemu risanju in oblikoslovju“.

Posebni proizvodi pa so Gabrškov: „Nazorni pouk“ in Bezlajjevi: „Stavbni črteži s proračuni“. Leta 1909. je izdalo društvo „Zbirko prostih spisnih nalog“, ki so jih napisali učenci krškega in litijskega okraja. Zbirko je uredil strokovni učitelj Magerl. L. 1910. je izšla v društveni zalogi knjiga: „Merstvo v vsakdanjem življenju“, ki jo je sestavil in ilustriral strokovni učitelj Humek. Knjiga je namenjena ljudskošolskim učencem zadnjih let in šoli odrasli mladini.¹

Knjige, ki jih je izdalo društvo, so domalega razprodane. V zalogi je le še nekoliko izvodov zadnjih dveh del.

Beseda o izdaji tehniškega slovarja. „Pedagoško društvo“ v Krškem se je bavilo s terminologijo tehniških predmetov že od svojega početka ter izdalo v svojih „Pedagoških letnikih“ nastopne spise: Pouk o črtežih, Posamezni hišni deli, O šolskih stavbah, Navod za risanje strojev, V šolski delarni, Enostavni predmeti iz stavbarstva in strojstva (K. Hesky), Situacijski črteži, Donesek k strokovni terminologiji, Stavbni črteži s proračuni. (Spisi so bili namenjeni zlasti obrtno-nadaljevalnim šolam.) Termini so vzeti deloma iz slovenskega slovstva (oziroma nabrani med narodom), deloma pa sestavljeni na podlagi znanstvene literature drugih slovanskih narodov. Uporabljal se je v prvi vrsti hrvaški „Rječnik tehnologičkoga nazivlja“ potem češki „Slovník technický“, knjiga „Razpočty staveb pozemnih o odhadý budov“ (R. Kusyn), „Německo-česko-ruský hornický a hutnický slovník“ in „Deutsch-russisches technisches Wörterbuch“ (H. Hilbing).

To gradivo se je pred leti poslalo na tajnikov poziv „Slovenski Matiči“, ki je prevzela izdajo tehniškega slovarja.

¹ Vsebinska te knjige ima prednost pred drugimi, ker avtor na najenostavnejši način pojasnjuje merstvene naloge iz vsakdanjega življenja. Lične ilustracije je Humek izvršil lastnoručno, okrasil je pa tudi naše srednješolske botanike s prav lepimi slikami.

Kolikor je znano, delo vrlo napreduje in so baje že urejeni vsi nemški izrazi, zadržuje pa izdajo to, da mnogo teh izrazov še ni določenih v slovenščini. Po naših mislih naj bi to ne oviralo in zavlačevalo izdaje preveč, zlasti ker potrebuje višja obrtna šola v Ljubljani, ki se jeseni otvori, nujno takega slovarja. Pričelo naj bi se z izdajo v najkrajšem času, in sicer s posameznimi zvezki, ki naj bi obsegali le par črk abecede ter morebiti izhajali vsak mesec. Vsi še nedognani izrazi bi se za sedaj izpustili ter šele kot dodatek na koncu cele izdaje po abecednem redu uvrstili. Do tistega časa bo marsikaj že dognano, saj tudi pri drugih narodih niso znanstvenih izrazov zajemali zgolj iz ljudske govorice, ampak so jih skovali strokovjaki in jezikoslovci! —z—

Poljska knjiga o Slovencih. V Varšavi je izšla knjiga „Z południowiej Słowiańszczyzny — Słoweńska kraina (Z južnega Slovanstva — Slovenska Krajina (Kranjsko), ki jo je napisala W. J. Kosmowska. Knjiga ni pisana objektivno, ker nam slika samo zasluge ene politične stranke. Prvi stavki so površni in sploh ponesrečeni, nekoliko boljša je druga polovica knjige, ki govori o narodnem organizacijskem delu.

Razgled.

Časopisni vpogled.

Monatshefte für Pädagogik und Schulpolitik. Drugočetrletne štev. letos imajo sledečo vsebino:

4. „Die Lebensauffassung der Griechen im allgemeinen“ iz peresa H. Gomperza je času primerna študija; času primerna, ker živimo prav zdaj v času, ko gre vse v boj proti grščini v naših šolah. V študiji je očrtal pisatelj v kratkih potezah antiko, t. j. grško etiko v njenih osnovah na vse strani.

Pravtako aktualna je črtica direktorja Seiniga pod naslovom „Typenzeichnen und Illustrationen“ kjer znani strokovnjak govori o delovni in učni šoli, o njiju nasprotstvih, pa o mostu, ki naj bi ju vezal: „Lahko bi že postalo jasno“, pravi, da ne sme reči: Tukaj učna šola, tukaj delovna šola! ampak bi se moralo glasiti veliko bolj komplicirano, vpraševanje približno takole: Ali pusti zavod učencem, da so dosti produktivni? in odgovarjajo produkcijska sredstva objektom? Ozira se v svojem razmotrivanju seveda pod naslovom na risanje tipov „risanje jezika“ — napram risanju objektov ter prihaja do zaključkov, ki jih podaja v sledečih vprašanih: a) Kakšen je razloček med risanjem tipov in risanjem objektov? — b) Zakaj je dospela večina ljudi le do očesnih tipov (povzetnih tipov)? — c) Kako se navadim obvladanja ročnih tipov, namreč da lahko ročno ponavljam in tudi spreminjam kakor besede v kakem jeziku? — d) Kako uvedem v šolo figurno risanje (risanje ljudi in živali), t. j. katero sistematično postopanje je potrebno v naši ljudski šoli od spodnje stopnje dalje, da se goji lahko ilustriranje na vsaki stopnji do zadnje? — Način, kako odgovarja na ta vprašanja sam in postopek pri raznem ilustriranju in risanju tipov, je zanimiv in vreden ne le, da se z njim seznanijo strokovni učitelji, ki se interesira za risanje samo, ampak vsak, ki hoče biti napreden dovolj, da upošteva delo, produktivnost otrok v šoli.

S šolsko-higijeniškega in gotovo tudi estetiškega stališča znamenita je črtica „Vom Sprechen“, ki jo je napisal dvorni igralec Hans Talm. Anhaltska državna uprava je bila namreč tako moderna, da je postavila v svoj proračun tudi sredstva za to, da se je začel v najvišjem razredu učiteljskega seminarja obilgaten pouk v tehniki govorenja. To je poučeval omenjeni dvorni igralec in v ti črtici govori o svoji metodi, o potrebi tehnike in svojih uspehih. Nam doni zadeva precej novo pa gotovo je uvaževanja vredna.

Pod zaglavjem „Zeitbilder“ prinaša ta številka pod naslovom „Zur Fortbildung und zum Universitätsstudium der Lehrer“ pregled učiteljskih univerz v državah Saško, Saško-Weimar, Hessen, Oldenburg, Bavarsko in Württembergsko ter navaja zahteve in načrt za obisk.

V 5. številki je na prvem mestu filozofska razprava prof. dr. Karla Joël pod naslovom „Die Naturmystik der Renaissance“. V delo samo, ki je zgodovinski pregled filozofičnega mišljenja svoje dobe, se ne spuščam; tudi izvleček misli je nemogoč, ker je ta črtica sama nekaj izvleček avtorjevega dela: „Der Ursprung der Naturphilosophie aus dem Geiste der Mystik“.

Die Teilnahme der Schüler an der Verwaltung der Schule“ dr. K. Prodingerja je ne nov, pa zopetni klic: brez svobode nobene osebnosti! pa govori dalje o šolski občini ter prijavlja upravo šolske občine prvega razreda na c. kr. gimnaziji v Pulju. Cela zadeva je pedagoška formalnost, ki pa je velika ravno v svojih malenkostih. Kolikor toliko ima pač vsak učitelj v svojem razredu tako upravo in prepričal se je že o njeni veliki vzgojni vrednosti

„Gedichte und dramatisierte Handlung“ ravno P. Böhme je odmev v 4. številki prijavljenega „Typenzeichnen und Illustrieren“ z nove strani, kjer je treba „Ausdruckskultur im wahrsten Sinne des Wortes treiben“; in kar sem rekel zgoraj o onem, velja tudi tu. Pristavljam le še pisateljeve besede, zakaj je tako delo v šolah tako redko; vzrok: „učiteljev strah pred risanjem tipov“. V koliko je ta upravičen, pa si lahko odgovori vsakdo, ki mu je na srcu, da se izobrazuje v učiteljevanju vedno in vedno in na novo!

„Zeitbilder“ prinašajo pod naslovom „Die Aufgaben eines freiheitlichen Bezirksschulrates“ izpod peresa urednika L. (Langa) nekaj poziv dunajskemu učitelstvu v pretres, ki je stalo tedaj pred volitvami svojih zastopnikov za okr. šol. svete. Da pa je to izvrstno navodilo v političnem, kakor pedagoškem oziru še posebno za te zastopnike, ne omenjam posebe, pač pa priporočam članek vsakemu.

Ta številka ima za prilogo 3 zv. „Die Mittelschulreform“ z dvema dr. H. Kleinpetrovima člankoma: „Metaphysik in der Didaktik“ in konec „Die Gestaltung des physikalischen Unterrichtes nach Einführung der Schülerübungen“.

6. številka kaže v svojih dveh glavnih člankih „Das soziale Problem der Gegenwart“ dr. Jerice Bäumer in „Der Naturherunterricht in der Arbeitsschule“ Paula Altensteina, da ima v M. f. P. u. S. učiteljstvo res svoje znanstveno zastopstvo, ki očrtava napredek in struje v pedagogiki ter nudi slike časuprimerne učnega dela. Oba članka sta vredna priznanja, prvi za vse one, ki se zanimajo za socialni problem ter so tudi istega upanja kakor pisateljica, da sloni socialna ideja v svetovnih nazorih devetnajstega stoletja na zaupanju, da si pridobi filozofija zopet več vpliva na gospodarsko-socialne razmere; drugi za vsakega, ki hoče ustvariti iz šolskega mrtvila življenje, iz pravil delo, ker „delo morajo opravljati v vsaki šoli učitelji in učenci, da se naša mladina nekaj navadi“.

Odstavek „Schule und Politik“ v Zeitbilder je zanimiv zato, ker so to ideje, ki jih je povedal eden v imenu mnogih: rečem lahko, da je govoril v imenu cele stranke,

pa so vendar preveč subjektivne, da bi mogle veljati za celoto. Vsakemu pa bodo uporabne za vajo v gledanju, mišljenju in kritiki.

Pav. Flerè.

Pedagoški paberki.

Francozi za poševno pisavo. Na Francoskem so se dolgo pravdali, kako naj se piše, ali navpično ali povševno. Večina se je izjavila iz pedagoških in higienskih vzrokov za navpično pisavo. Končno se je sestavila posebna „liga naravne pisave“, ki je podala to vprašanje komisiji, sestavljeni iz zdravnikov, okulistov, ortopedistov in nadzornikov narodnih šol, ki je imela določiti, katera pisava je naravnejša in lepša. Komisija je izrekla soglasno in sicer iz higienskih in vzgojnih stališč, da je dati prednost ležeči pisavi. Utemeljila je svojo sodbo, da učencem ni možno pri navpični pisavi ostati v normalnem telesnem položaju. Obenem je zavrnila komisija mnenje, da bi bila poševna pisava vzrok kratkovidnosti učencev

K o m. — P.

Prisega šolskih otrok v Ameriki. Po poročilu časopisa „Newyork Amerikan“ so morali vsi učenci ameriških šol priseči s naslednjim besedilom: „Prisegam, da ne bom uničil svojevoljno nobenega drevesa in nobene cvetlice; obljubljam slavnostno, da ne bom pljuval na tla tramvaja, na tla šolske sobe ali drugega javnega poslopja in nikdar na hodniku; zavežem se, da ne bom poškodoval ne plotov krog vrtov, ne hiš; ne bom odmetaval papirja in ostankov jedi na ulici, v parkih in drugih javnih prostorih; vedno hočem biti vljuden k vsakomur; spoštoval bom tuje imetje kakor če bi bilo moja last in razen tega obljubljam, da postanem zvest in dober državljan.“

K o m. — P.

Šolske in učiteljske vesti.

General Nogi kot ljudski učitelj. Iz Japana prihaja zanimiva vest, da je general Nogi, junak od Port Artura v svojem rojstnem mestu izvoljen za ravnatelja ene ljudske šole, kjer on vsak dan poučuje 10letne dečke. Japonska vlada je s tem imenovanjem hotela pred vsem narodom naglašati važnost ljudske šole. Japonsko časopisje se o tej priložnosti spominja dejstva, da je tudi maršal grof Haeseler enkrat prevzel radovoljno nadomestitev učitelja, ki je moral na dopust.

Nemški jezik — obvezni učni predmet na ogrskih učiteljskih. Na ogrskih učiteljskih (moških in ženskih) se uvedejo z novim šolskim letom novi učni načrti. Naučni minister je odredil, da se ima na podlagi teh načrtov na vseh preparandijah v vseh razredih od 1. septembra t. l. naprej poučevati nemški jezik kot obvezni učni predmet in sicer kot edini tuj jezik.

L. Lavtarjeve računice se vsled soglasnega sklepa letošnje okrajne učiteljske konference uvedejo tudi na šolah laškega šolskega okraja in sicer že s prihodnjim šolskim letom z dnem 1. oktobrom. Vrlo tako!

Češka Šolska Matica upravlja 76 ljudskih šol s 176 razredi in 8968 otroki, 66 otroških vrtcev 4871 otroki, 1 srednjo, 1 meščansko šolo. Za vzdrževanje teh šol rabi letnih 617.000 K.

C. kr. okrajni šolski nadzorniki v Cislajtani se dele po poklicu tako: Izmed 306 nadzornikov (izvemši Galicijo) so 4 ravnatelji učiteljskih, 69 je c. kr. profesorjev, 42 c. kr. vadniških učiteljev, 97 ravnateljev meščanskih šol, 43 učiteljev meščanskih in strokovnih šol, 40 nadučiteljev ljudskih šol, 7 učiteljev, 3 dekani in 1 župnik. V Galiciji so nadzorniki že definitivni. Izmed nadzornikov pripada na posamezne dežele: Češko 92, Moravsko 46, Šlezija 11, Dolnje Avstrijsko 35, Gornje Avstrijsko 12, Solnograško 4, Štajersko 20, Koroško 8, Tirolsko 28, Primorje 16, Vorarlberg 3, Bukovina 15, Dalmacija 11.

K o m. — P.

Razne vesti.

Na Slovaškem je jel izhajati pedagoški mesečnik za starše in učitelje, „Domâcnost a Škola“. Tiska se v Ružomberku, uredništvo pa je na Hrvatskem, v Iloku, kjer deluje več slovaških učiteljev, gojencev modranskega zavoda. Tam dihaajo svobodnejše ko na Ogrskem. P.

Stolice za govorništvo. Akademski senat na Dunaju je sklenil ustanoviti novo stolico za govorništvo in vložil tezadevno prošnjo na naučno ministrstvo. Predavanja obiskujejo lahko slušatelji vseh fakultet. Pozneje se bodo otvorile take stolice tudi na drugih univerzah v Avstriji.

Milijonski dobrotnik. Kostj Vasiću v Valjevu je romunska vlada svoječasno odvzela njegovo posestvo v Dobrudži. Sedaj je dobil preko srbskega poslanštva v Carigradu obvestilo, da mu izplača romunska vlada kot odškodnino za odvzeto posestvo 5 milijonov frankov v zlatu in da lahko ta denar takoj dvigne. Vasić se je te dni napotil po denar. Preje pa je napravil pismen testament, s katerim je zapisal 2 milijona 500.000 srbski kraljevski akademiji znanosti za zgradbo novega vseučiliškega poslopja, pol milijona raznim humanitarnim in kulturnim društvom, po en milijon pa svojima sinovoma Leonidu in Aleksandru.

Telefonski pogovor pod zemljo. V Göttingu se je posrečilo obema učenjakoma dr. Leimbachu in dr. Löwyju, da sta se brezžično sporazumela pod zemljo. Oba aparata sta bila 560 in 450 m pod zemljo in poskus se je popolnoma dobro obnesel.

Narodna vseučilišča na Ruskem. V zadnjih 5 letih se snujejo na Ruskem izobraževalna društva zlasti za ustanavljanje vobče pristopnih vseučiliških tečajev in posameznih predavanj. Njihovo delo se koncentrira najbolj v glavnih in večjih mestih. Leta 1906/7 je jelo to gibanje mnogo obetati in zdelo se je, da bo imelo Rusko kmalu precejšnje število narodnih vseučilišč, deloma popolnih. Na škodo je prenehala vrsta društev leta 1909 in 1010 z delovanjem in delavnih je ostalo samo 5 do 6 društev. Najživahnjše je moskavsko društvo, ki prireja predavanja v mestu in po predmestjih in pošilja predavatelje tudi v okolico. Tudi petrograjsko društvo deluje vztrajno. Izmed okoliških izdaja samarsko društvo lastni izobraževalni časopis („Izvestija samarskago občestva narodnih universitetov“). Petrograjsko društvo izdaja „Vjestnik“. Kom. — P.

Za pouk v risanju 1911/12 izdala je znana tvrdka Günther Wagner, tovarna barv, tekočih tušev, radirk, Dunaj X 1, ravnokar nov prospekt, ki ga dobé čitatelji tega lista danes priloženega. Apartna oprema in pregledna sestava tega prospekta je očitna. Izdelki tvrdke Günther Wagner so vpeljani že mnogo let v večini šol tu- in inozemstva in so povsod znani. Pri priporočilu za risarski material je novi prospekt zanesljiv svetovalac.

DUNAJ III. Hauptstraße 95

Projekcijski aparati

solidno in stvarno izdelani za šole, društva in obitelji
Serije projekcijskih slik po ceni. :: Serije na posodo.

Fotografski aparati

Sušilne plošče lastnega izdelka.

Glavni seznam vseh fotografskih potrebščin na zahtevanje
brezplačno in brez poštnih stroškov! Istotako specialni
projekcijski katalog

Razpis daril za učitelje! K 3800. Zahtevajte prospekt!

Trgovina s papirjem, pisalnimi in šolskimi potrebščinami
ter s šolskimi knjigami na debelo in drobno

A. PLATZER, Maribor, Gospodska ul. 3.

Izdelava normalnih zvezkov za ljud. šole z nemškimi in slovenskimi napisi
ter vsakovrstnih pisank za meščanske in srednje šole, risalnih blokov,
risank in ovitkov za risbe, beležnic in vpisalnih knjig.

Zaloga vseh potrebnih šolskih tiskovin, nemških in slovenskih. Sprejemajo
se naročila za I. moriborsko zlato- in barvotiskarno, knjigoveznicu in
kartonažo. Moderna izvršitev, nizke cene.

Priporočam svojo veliko zalogo raznovrstnega papirja, kanclijskih pisalnih
potrebščin ter molitvenikov, kuvertov (tudi z natisnjeno firmo), peres,
peresnikov, svinčnikov, radir-gumijev, izvrstnega šolskega črnila, črnilnega
ekstrakta, zemljevidov itd. po priznanih nizkih cenah. — Lahko se pri
meni tudi naroči na vse tu- in inozemske modne žurnale, ilustrovane
časnike in sploh periodično izhajajoča literarna dela.

Javürekova

Palestina s ptičje perspektive

odobrena od ministrstva à 14 K;
napeta na palice 15 K.

Lichtnekrûv

Stroj za demonstracijo o stalnosti lege trdnih teles.

Brez konkurence! Franko z zavojem 11 K.

Pločevinaste škatlice za rudnine. 85×85 — 30 v.; 100×75 — 36 v.;
100×150 — 40 vin.

Pošilja F. B. Škorpi, strokovni učitelj in urednik v Pragi VII.

POPOTNIK izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih in
stane na leto 6 K, pol leta 3 K, četrt leta
:: 1 K 50 v. Posamezni zvezki stanejo 50 v. ::

Naročnino in reklamacije sprejema „Zavezin“ blagajnik Fr. Luznar v
Kranju. — Rokopise je pošiljati ravnatelju
:: M. J. Neratu v Maribor, Meščanska cesta (Bürgerstraße) števil. 6 ::

:: Za uredništvo odgovoren: Anton Sterlekar. ::

RAZPIS NATEČAJEV.

□ □ □

Učiteljske službe.

Štev. 891/11.

Na šestrazredni ljudski šoli pri Sv. Vidu blizu Ptuja se stalno namesti učiteljska služba z dohodki po III. krajnem razredu in s prostim stanovanjem, obstoječim iz dveh sob, kabineta, kuhinje, kleti in drvarnice.

Prosilci za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 30. avgusta 1911 pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Vidu.

Dokazati je znanje obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet Ptuj, dne 18. julija 1911.

Predsednik:
Dr. Netolizcka s. r.

Štev. 994/11.

Na šestrazredni ljudski šoli v Cirkovcah se namesti stalno učiteljska služba z dohodki po III. krajnem razredu in s prosto izbo.

Prosilci za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 30. avgusta 1911 pri krajnem šolskem svetu v Cirkovcah.

Dokazati je znanje obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet Ptuj, dne 18. julija 1911.

Predsednik:
Dr. Netolizcka s. r.

Štev. 899/II.

Na trirazredni ljudski šoli v Šmartnem na Pohorju se namesti stalno služba učiteljice z rednimi dohodki po drugem krajnem razredu.

Redno opremljene prošnje vposlati je krajnemu šolskemu svetu v Šmartnem na Pohorju, Slov. Bistrica, do 16. septembra 1911.

Dokazati je usposobljenost iz obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet Slov. Bistrica, dne 16. avgusta 1911.

Predsednikov namestnik:
Dreflak.

